Titlul cărții

Anecdote cu oameni iluştri

Autori

Oana Oprea

Horia Dumitru Oprea

CUPRINS

Introducere…….3

1. Grecii……...5

2. Latinii…….42

3. Francezii…….63

4. Englezii……..74

5. Americanii…….....83

6. Românii……..89

7. Alţii……..106

INTRODUCERE

Momente interesante din istorie, situaţii inedite cu oameni iluştri, portrete şi întâmplări care să arunce asupra protagoniştilor o nouă perspectivă; informaţie, amuzament, noutate. Toate fac parte din paginile acestei cărţi. Am scris-o pentru că ne-a amuzat s-o facem, pentru că sperăm ca şi alţii să se amuze, citind-o.

Nu avem pretenţia să fi spus ceva nou şi nici să fi dat o interpretare originală unor lucruri deja cunoscute. Sperăm doar să oferim cititorilor posibilitatea să se apropie fără efort şi fără plictiseală de o lume plină nu de simboluri abstracte, de personalităţi transformate în monumente, ci de oameni adevăraţi, cu viciile şi slăbiciunile lor, uneori biruitori, de cele mai multe ori nefericiţi, în ipostaze hilare sau dramatice, cu replici pline de spirit sau muţi în faţa evenimentelor neprevăzute ale vieţii.

Dăm întâietate acelora care au influenţat evoluţia politică şi culturală a lumii. Conducători de state, poeţi, artişti, filozofi, cu toţii oameni extraordinari, sunt prezentaţi prin întâmplări cu tâlc care ne ajută să înţelegem mai bine realitatea lor umană.

Suveranii, din toate timpurile şi de pretutindeni, au intrat, în general, în conştiinţa publică, drept nişte personaje ghidate de raţiune şi înţelepciune, frământate de grija pentru supuşii lor şi atente la pilda pe care o vor lăsa în istorie. Nu întotdeauna însă conducătorii au fost înţelepţi şi de multe ori chiar nu s-au lăsat conduşi de raţiune. Nici oamenii de cultură nu s-au arătat uneori mai prejos. Talentaţi creatori literari ai lumii au avut probleme cu legea, alţii cu cei din jurul lor sau cu propria conştiinţă.

Personalităţile apar aşa cum au fost: oameni printre oameni, cu ciudăţenile şi încăpăţânările lor. Faptul că mulţi

dintre ei au comis greşeli sau că nu întotdeauna s-au comportat la înălțimea aşteptărilor, nu micşorează cu nimic valoarea lor, nu afectează realizările lor deosebite în diferitele domenii ale vieții publice în care s-au manifestat.

Biografiile reuşite sunt construite cu anecdote, în cea mai mare parte inventate. Important este ca din aceste "falsuri" să iasă la iveală ființe adevarate. Şi o istorie atractivă!

Autorii

Capitolul I

GRECII

Sofocle

Sofocle a scris tragedii până la sfârşitul vieţii lui. Datorită acestui zel la scris, părea cã îşi neglijează afacerile, astfel că fiii săi l-au convocat la judecată, pentru ca un juriu să-l declare incompetent în administrarea averii pe motive de senilitate.

Se spune că bătrânul le-ar fi recitat judecătorilor o piesă pe care tocmai o terminase şi pe care o ţinea în mână, "Oedip la Colonna", şi i-ar fi întrebat dacă acest poem li se pare opera unui om care a dat în mintea copiilor. După recitare, el a fost absolvit de acuzaţie prin votul juraţilor.

Zeuxis

În 397 î.Hr. artistul Zeuxis a terminat portretul unei bătrâne şi şi-a găsit opera atât de prost realizată, încât nu a putut să se abţină din râs. Şi a râs, fără să se poată abţine, până când a murit pur şi simplu de râs, rămânând singurul artist din istorie care a râs de operele sale până la capăt.

Cocorii

Surprins la drumul mare de o bandă de ucigaşi, poetul grec Ibycos (secolul al VI-lea î.Hr.) a fost omorât şi jefuit. Înainte de a-şi da sufletul, poetul a ridicat ochii la cer şi, zărind un cor de cocori, i-a rugat să-l răzbune.

Câtva timp după crimă, ucigaşii aflându-se la teatrul din Corint (teatrele din Grecia antică erau sub cerul liber) au văzut deodată nişte cocori care zburau deasupra capetelor spectatorilor. În bătaie de joc, unul dintre ei a zis: "Uite martorii lui Ibycos, au venit să-l răzbune!" Asasinatul ajunsese între timp la urechile corintienilor, aşa că aceste cuvinte au dat de bănuit. Ucigaşii au fost astfel prinşi, judecaţi şi condamnaţi la moarte.

Erostrat

Erostrat e numele unui grec obscur din Efes (oraş elin situat în Asia Mică), ambiţios peste măsură, care ţinea neapărat să ajungă celebru şi numele lui să fie transmis posterităţii. Nefiind însă capabil să-şi câştige această reputaţie printr-o descoperire, o cucerire, o capodoperă sau altă lucrare remarcabilă, a dat foc templului Dianei (în greceşte – Artemisa) din Efes, una din cele şapte minuni ale lumii antice. Fapta a fost săvârşită în anul 356 î.Hr.

Deşi efesienii au emis un decret prin care se interzicea, sub pedeapsa cu moartea, de a i se rosti numele, Erostrat n-a fost totuşi uitat.

Arhimede

Arhimede era un om distrat şi împrăştiat, ca de altfel mai toţi oamenii de stiinţă, care deseori pentru a desena sfere şi cilindri pe nisip, cum se obişnuia pe atunci, uita chiar să mănânce. Cercetările sale porneau de la o observare atentă a naturii.

Arhimede trăia la Siracuza pe vremea când regele cetăţii era Hieron al II-lea. Acesta dăduse o cantitate de aur unui făurar să-i facă o coroană. Bănuind că meşterul a amestecat aurul cu un metal mai ieftin (argint), regele l-a chemat pe

Arhimede şi i-a cerut ca, fără să strice coroana, să-i răspundă la întrebarea dacă a fost furat sau nu.

Arhimede nu ştia cum să procedeze. Problema îl chinuia. Într-o dimineaţă însă, i s-a întâmplat să observe în baie că nivelul apei se ridica pe măsură ce corpul i se cufunda şi că, în aceeaşi măsură, cântărea parcă mai puţin. El s-a întrebat imediat dacă această forţă de flotaţie ar putea fi folosită pentru a da un răspuns întrebării regelui.

Aurul are o densitate superioară argintului. Astfel, o coroană de aur pur ar disloca mai puţină apă decât una cu aceeaşi greutate dintr-un aliaj al aurului cu argintul. În acest mod, Arhimede a descoperit legea potrivit căreia un corp scufundat în apă pierde o parte din greutatea sa, egală cu volumul de apă dislocuit (principiu care îi şi poartă numele).

Preocupat de ideea sa, Arhimede a sărit din cadă şi a alergat în pielea goală până la palat, strigând: "Evrika! Evrika!" (Am găsit! Am găsit!)

*****

În anul 212 î.Hr., Siracuza, oraşul natal al lui Arhimede, a fost atacată de către romani. Sub comanda generalului Marcellus, armatele romane au atacat pe uscat şi pe mare. Soldaţii greci au folosit multe dintre armele mecanice ale lui Arhimede pentru a lansa săgeţi şi a catapulta pietre către invadatori, forţându-i pe aceştia să se retragă.

Marcellus, înţelegând că armele sale nu pot face faţă celor ale lui Arhimede, a aşteptat răbdător şi, după cum sperase, a observat că cetăţenii din Siracuza s-au complăcut cu victoria lor aparentă. Într-o noapte, după ce grecii organizaseră o petrecere de sărbatorire în interiorul zidurilor cetăţii, romanii au escaladat zidurile şi au învins cu uşurinţă populaţia ce suferea de mahmureală.

Sute de greci au fost ucişi, însă Marcellus a poruncit ca celebrul Arhimede să fie prins viu. Matematicianul în vârstă

de 75 de ani, ce nu aflase despre atacul nocturn, a fost găsit acasă, aşezat pe jos, contemplând un grafic desenat pe nisip. O vreme el nici nu şi-a dat seama că în încăpere pătrunseseră soldaţi. Când un roman a înaintat către Arhimede pentru a-l aresta, acesta şi-a întins braţul şi a exclamat: "Amice, îndepărtează-te de graficul meu!" El nu a zărit sabia soldatului ce i s-a înfipt în spate. Arhimede a murit. La scurt timp, aceeaşi soartă a avut-o şi atacatorul său, executat pentru nerespectarea ordinelor.

În mijlocul triumfului său militar, Marcellus a jelit moartea savantului. Generalul a înţeles valoarea inventatorului dispozitivelor de război şi a cerut ca trupul lui Arhimede să beneficieze de o înmormântare onorabilă după tradiţia greacă.

Diogene

Diogene din Sinope, tânăr, a făcut o boacănă financiară: a falsificat bani dimpreună cu taică-su, Hicesias. Hicesias a intrat la închisoare, flăcăul a fost exilat (sau a fugit, nu se ştie exact) la Atena.

Diogene, care se considera "cetăţean al lumii", rămas la un moment dat fără casă, îşi improvizează o locuinţă într-un butoi. Purta iarna ca şi vara aceeaşi haină, cerşea ca să mănânce, îşi făcea nevoile în public şi-i batjocorea neîncetat pe orăşeni pentru modul de a trăi. Vieţuind după propria-i spusă asemenea unui câine (Kyon), doctrina sa a primit în secolul IV numele de cinism.

Pocinoagele cinicului făceau, totuşi, parte dintr-o demonstraţie cu scop filosofic precis: să demaşte şi ridiculizeze viciile omeneşti, primele pe lista neagră fiind preţiozitatea, ipocrizia şi îngâmfarea. Fără milă sau concesii,

consecvent, Diogene practica angajamentul de a grăi adevărul, de "a o spune pe şleau."

"E-un mare filosof. E-un sfânt al filosofiei," ziceau unii.

"E-un mare ticălos, un dereglat mintal, un nenorocit şi-un psihopat," ziceau alţii.

"Nu-i vorba că mi-am ieşit din minţi," zicea el. "Doar că mintea mea e altfel decât a voastră."

Cum altfel? Las pocinoagele să vorbească de la sine:

1. Întâlnirile cu Alexandru cel Mare

"Eu sunt Alexandru, marele rege."

"Şi eu sunt Diogene, câinele."

"Diogene, cere-mi orice vrei tu!"

"Bine: dă-te la o parte, că-mi iei soarele."

2. Încontrările cu Platon

Platon ţinând un discurs emite următoarea definiţie: "Omul este un biped fără pene." Diogene merge de jumuleşte un pui, revine, îl arată audienţei: "Iată omul lui Platon!" În consecinţă, definiţia a fost completată cu: "care are unghii late!"

Platon are invitaţi acasă. Se discută filosofie. Diogene se înfiinţează şi el, tropăind ostentativ pe covoarele gazdei, după ce se mânjise pe picioare într-o băltoacă noroioasă.

"Iată, calc pe trufia lui Platon!"

"Da, Diogene – cu un alt fel de trufie…"

3. Unora care îi reamintesc că ai lui din Sinope l-au condamnat la exil: "Da. Şi eu i-am condamnat să rămână în Sinope!"

4. Diogene bântuie ziua-n amiaza mare prin piaţă cu o lampă aprinsă în mână.

"Ce faci?" îl întreabă lumea.

“Caut un om.”

5. Diogene stă cu palma întinsă în faţa unei statui.
“De ce cerşeşti de la o statuie?”
“Ca să mă obişnuiesc cu refuzurile.”

6. Unul îl înjură. Diogene tace. Altul îl întreabă:
“De ce nu-l înjuri şi tu?”
“L-am înjurat destul neînjurându-l.”

7. Unuia care îi cere să-l accepte ca discipol:
“Bine. Ţine peştele ăsta şi hai după mine.”
Ofuscat, omul aruncă peştele şi pleacă.
Când se reîntâlnesc mai târziu, Diogene râde şi zice:
“Un biet peşte ne-a-mpuţit prietenia.”

8. Unuia care ţinea un discurs despre fenomene astrologice:
“Şi cât ai făcut pe drum, la întoarcerea din ceruri?”

9. Unuia care i-a tras un pumn în cap:
“Pe Hercules! Cum de-am uitat să-mi pun coiful înainte să ies pe stradă?”

11. Un tânăr ţine un discurs savant. Audienţa e captivată. Diogene se bagă în faţă, scoate un peşte şi-ncepe să mănânce. Toţi ochii se-aţintesc asupra lui.
“Vă mulţumesc pentru atenţie,” zice, “dar vă rog nu-l ignoraţi pe domnul orator.”

12. Unuia care îl întreabă de ce e aurul galben:
“De frică: toţi hoţii vor să pună mâna pe el!…”

13. Unuia care îl întreabă de ce oamenii dau pomană cerşetorilor, dar nu şi filosofilor:

“Păi pentru că se tem să n-ajungă şi ei, într-o zi, ologi sau orbi; dar nu se tem c-ar ajunge vreodată filosofi.”

14. Diogene se uită cum băiatul unei prostituate aruncă cu pietre în mulţime. Zice:
“Vezi să nu dai în taică-tău!”

15. Unuia care îşi disprețuia tatăl:
“Ce penibil: să-l disprețuieşti tocmai pe cel căruia îi datorezi faptul că poți fi atât de mândru de tine.”

16. Unul îl amenință, ridicând măciuca la el:
“Ai grijă!”
Diogene îi arde una cu bastonul, după care zice:
“Ai grijă!”

Laurii lui Miltiade

Ilustrul comandant de oşti din vechea Grecie, Miltiade, a cucerit în anul 489 î.Hr. laurii victoriei în istorica bătălie de la Maraton. După această strălucită biruință, Temistocle, alt renumit conducător militar al grecilor, întrebat de prieteni ce gânduri îl frământă, le-a răspuns: “Laurii lui Miltiade nu mă lasă să dorm!”

Pictorul şi cizmarul

Plinius cel Bătrân, în lucrarea sa enciclopedică “Istoria Naturală”, povesteşte că pictorul grec Apelles, care a trăit şi la Roma, expusese într-o zi un tablou în fața publicului. Un cizmar din mulțime găsi că sandala unui personaj din aceea pictură era greşit făcută. Apelles a acceptat critica şi a retuşat sandala. Dar când cizmarul a început să-i judece şi restul

lucrării, pictorul l-a oprit, spunându-i tranşant: “Cizmarule, nu mai sus de sandală!”

Nodul gordian

Exista în templul lui Jupiter din Frigia un car cu care intrase în capitală plugarul Gordius, devenit rege. La carul acela simplu, nodul care lega jugul de oişte era atât de meşteşugit făcut încât nu i se puteau descoperi capetele. Un oracol prevestise că cine va izbuti să desfacă acest nod (numit mai târziu gordian, fiindcă era de la carul lui Gordius), va deveni stăpânul împărăției asiatice.

Ajungând în Frigia cu trupele sale, Alexandru Macedon, care tocmai înainta spre Asia, află de oracol. Şi, întrucât visa să cucerească această împărăție, încercă să dezlege nodul: o dată, de două ori, de trei ori. Nereuşind, a scos sabia şi … a tăiat nodul, arătându-şi astfel voința de a cuceri lumea cu arma în mână.

Înțeleptul Bias

Bias, unul dintre cei şapte întelepți ai Greciei antice, a fost întrebat de concetățenii săi care se grăbeau să părăsească oraşul Priene, amenințat să fie cucerit de oştile persane ale lui Cirus (secolul VI î.Hr.), cum de nu-şi ia nici veşminte, nici vase, nici alte lucruri din gospodarie. El le-a răspuns calm: “Tot cei al meu port cu mine”, dând astfel a înțelege că mai mult decât toate bunurile materiale prețuiesc acumulările spirituale şi că adevarata bogăție este aceea ce a adunat omul ca experiență, cunoştințe, înțelepciune, cultură.

*****

Odată călătorea pe mare cu nişte oameni lipsiți de pietate; dar, când se stârni furtuna, chiar şi aceia începură să

cheme zeii într-ajutor: „Tăceți - le spuse el -, să nu cumva să vă simtă zeii că sunteți aici, în corabie".

La noapte vom cina la Pluto!

Aceste cuvinte au făcut istorie datorită regelui Leonidas al Spartei (sec. V î.Hr.), care se hotărî să atace, cu un mic detaşament de spartani şi de thespieni, pe timpul nopții, tabăra oştilor persane ale lui Xerxes pătrunse în strâmtoarea Thermopile. Lupta (480 î.Hr.), de o intensitate nemaipomenită, a provocat perşilor pierderi mari (au murit şi doi frați ai regelui Xerxes), dar şi spartanii au pierit până la ultimul, apărând eroic trupul viteazului lor comandant. Astfel, chiar în aceeaşi noapte, eroii spartani au luat cina la Pluto (zeul Infernului), aşa cum le promisese Leonidas. Adică au murit cu toții! De supraviețuit au supraviețuit vorbele regelui lor.

Sabia lui Damocles

Damocles, curtean a lui Dionisos cel Bătrân, tiranul Siracuzei, a fost ca mai toți curtenii… curtenitor şi linguşitor. Spunea că nu există mai mare fericire decât să fii tiran. Spre a-i da o lecție, Dionisos, la un ospăț, l-a aşezat în locul lui pe tron şi a poruncit să i se acorde toate onorurile regeşti. Dar când Damocles se lăfăia mai în voie, tiranul i-a cerut să se uite în sus. De tavan, exact deasupra capului lui Damocles, atârna o sabie fără teacă prinsă numai cu un fir de păr de cal. Îi arăta astfel primejdiile care îl pândesc în orice moment pe tiran.

Pyrrhus

Pyrrhus, regele Epirului, era un personaj curios care, dacă s-ar fi mulțumit cu micul lui regat de munte, ar fi putut

să trăiască mult şi bine; şi neştiut de nimeni. Dar citise în "Iliada" despre isprăvile lui Ahile; în vinele lui curgea sânge macedonean, sângele lui Alexandru cel Mare. Îl ispitea aventura. Iar ceea cei ofereau grecii din Tarent, cerându-i ajutorul împotriva romanilor, era exact ce îşi dorea. Şi-a îmbarcat armata pe vasele acestora şi i-a înfruntat pe romani.

Romanii s-au aflat atunci pentru prima oară faţă în faţă cu o armă despre care nu-şi imaginaseră măcar că ar putea exista: elefanţii. La început au crezut că erau boi; şi chiar aşa le-au şi spus:"boii lucani". Dar, când au văzut că animalele se îndreaptă spre ei, i-a cuprins panica şi au pierdut bătălia, deşi îi provocaseră inamicului asemenea pierderi, încât acestuia îi pieriseră cheful şi bucuria succesului. "Victoriile a la Pyrrhus" au rămas, de atunci şi până azi, victoriile plătite cu cel mai ridicat preţ.

Thales

Thales, de tânăr, a avut o reputaţie de împrăştiat şi delăsător pentru ca era mereu distrat şi pierdut în gânduri. Se povesteşte că odată, ieşind de acasă însoţit de o bătrână ca să observe stelele, căzu într-o groapă şi strigătele sale de ajutor făcură pe bătrână să-i spună: „Cum vrei să ştii ce-i în cer, Thales, când nu eşti în stare să vezi ce-i la picioarele tale ?

Astfel de întâmplări trezeau hohotele de râs ale concetăţenilor săi, care îl socoteau un ratat. Poate şi pentru că se simţea rănit în amorul propriu de toate aceste sarcasme, Thales şi-a băgat în cap să le arate tuturor că, dacă vroia, ştia şi el să câştige bani. Şi, împrumutându-se, probabil de la tatăl său, care era un negustor avut, a cumpărat toate teascurile de ulei de măsline care se aflau atunci. Fiind iarnă, preţurile lor, din cauza cererii mici, erau scăzute. Dar Thales, un studios şi un cunoscator în astronomie, prevăzuse un an bun şi o recoltă de măsline bogată, care, la momentul oportun avea să ridice

valoarea investiţiilor sale. Şi în toamna care a urmat, el a putut să impună clienţilor preţurile pe care le voia. Astfel, şi-a luat o frumoasă revanşă asupra acelora care îşi bătuseră joc de el; a strâns o avere frumuşica şi s-a consacrat apoi pe deplin studiilor.

*****

Thales era un om cu o fire liniştită şi blândă, care cauta să-i înveţe pe oameni cum să raţioneze corect şi nu se indigna atunci când ei nu-l întelegeau şi îl luau în râs. Pentru ei a fost o mare surpriză când au vazut într-o zi că ceilalţi greci l-au pus, alături de Solon, pe lista celor Şapte Înţelepţi. Cetăţenii Miletului nu observaseră că aveau în persoana lui Thales un concetăţean atât de ilustru şi de important. O singură dată au bănuit asta: atunci când el a prezis eclipsa de soare din 28 mai 585 î.Hr., care s-a petrecut într-adevar. Dar, în loc să-l admire, puţin a lipsit să-l acuze de vrăjitorie.

*****

Thales era un om spiritual, un precursor al lui Socrate în abilitatea de a-i combate pe alţii cu răspunsuri ce li se păreau tututror proştilor doar nişte glume; aceştia îşi închipuiau că a fi serios înseamnă a fi şi îngâmfat şi arogant.

Când a fost întrebat care este lucrul cel mai greu pentru un om, a răspuns: ”Să te cunoşti pe tine însuţi”. Şi când l-au întrebat ce era Dumnezeu, a răspuns: ”Cel ce nu are nici început şi nici sfârşit”, definiţie încă şi mai pertinentă după ce au trecut de atunci peste 2500 de ani. La întrebarea în ce constă, pentru un om virtuos, dreptatea, a dat următoarea replică: ”Să nu faci altora ceea ce nu vrei să ţi se facă ţie”. Şi aici l-a anticipat cu 600 de ani pe Iisus.

*****

Unii spun că s-a căsătorit şi a avut un fiu, pe Cybisthos; alţii însă afirmă că a rămas neînsurat şi a adoptat pe fiul surorii sale, iar când era întrebat de ce nu are copii, el răspundea: „Pentru că iubesc copiii".

Se povesteşte că, atunci când mama sa încerca să-l silească să se însoare, el îi răspundea că nu e încă timpul, iar când nu mai era în floarea tinereţii, la insistenţele mamei sale, el răspunse că a trecut timpul.

*****

Milesienii îl numeau pe Thales sofo, adică înţeleptul, fie chiar şi cu o uşoară intenţie de blândă ironie. El a demonstrat că este aşa în sensul cel mai strict al cuvântului, nesupărând pe nimeni, mulţumindu-se cu puţin şi ţinându-se departe de orice politică. Asta nu l-a împiedicat să fie prieten cu Trasibul, conducătorul Miletului, care trimitea deseori după el pentru că îl încânta conversaţia sa.

Singurul lucru care-l făcea să uite şi de filosofie era sportul. Paşnicul, distratul, sedentarul Thales era un înverşunat microbist; nu pierdea nici un spectacol de pe stadion. Şi a murit foarte bătrân, în timpul unor întreceri atletice, poate zdrobit de durere când a văzut că pierde "echipa sa favorită".

Un personaj excentric

Un mare centru de cultură greacă din secolul VI î.Hr. a fost Efesul, celebru pentru splendidul său templu închinat zeiţei Artemis, protectoarea oraşului, şi pentru numărul mare de fuste pe care îl purtau femeile (şi care, totuşi, după cum bârfeau gurile rele, nu erau suficiente ca să le apere virtutea); de asemenea, şi pentru poeţii săi. Unul dintre aceştia din

urmă era agresivul şi sarcasticul Hipponat, căruia i se atribuie primele satire. Era un bărbat şchiop, rahitic şi strâmb. N-a avut noroc în dragoste şi s-a răzbunat spunând că femeia oferă bărbatului doar două zile de fericire în viaţă: atunci când se mărită cu el şi atunci când îl lasă văduv.

Şi-a bătut joc de toţi concetăţenii săi, de la cel mai ilustru până la cel mai obscur. Dar după aceia, spre satisfacţia generală, s-a sinucis.

Solon

Cel mai mare serviciu făcut de el este următorul: patria lui, Salamina, era obiect de ceartă între Atena şi Megara; după multe înfrângeri, atenienii hotărâră printr-un decret că, dacă cineva ar propune să se mai războiască pentru Salamina, să fie pedepsit cu moartea. Solon se prefăcu că-i nebun, şi, cu o cunună pe cap, se repezi în piaţa oraşului. Acolo puse un crainic să citească atenienilor poemul său cu privire la Salamina şi le trezi curajul. Atenienii porniră iarăşi război împotriva megarienilor şi, datorită lui Solon, îi biruiră.

*****

Democraţia pe care Solon o introdusese la Atena fusese luată în stăpânire de trei componente sociale, ale căror lupte interne au demonstrat repede cât de grea este ea de pus în practică.

Într-o zi, Pisistrate, şeful uneia dintre ele, s-a prezentat în Aeropag şi a arătat asistenţei o rană spunând că duşmanii poporului i-au făcut-o, în încercarea de al asasina, şi a cerut aprobarea să organizeze o grupare de 50 de oameni înarmaţi care să-l apere.

În Atena nu exista o armată permanentă şi nici forţe de poliţie, iar legea interzicea tuturor să poarte o gardă de corp

personală, cu care oricui i-ar fi fost uşor să se impună unei populaţii neînarmate.

A fost chemat Solon care a înţeles imediat despre ce este vorba şi i-a prevenit pe cei prezenţi: ”Ascultaţi-mă, atenieni, eu sunt mai înţelept decât mulţi dintre voi şi mai curajos decât atâţia alţii. Sunt mai întelept decât aceia care nu văd viclenia acestui bărbat şi scopul pe care îl urmăreşte el; şi sunt mai curajos decât cei care, văzându-l, se fac totuşi că nu-l văd, ca să nu-şi complice existenţa şi să trăiască liniştiţi.” Şi, dându-şi seama că nu era ascultat, a adăugat indignat: ”Aţi rămas tot aceiaşi: fiecare dintre voi, luat în parte, este şiret ca o vulpe. Dar, la grămadă, nu sunteţi decât un cârd de gâşte.”

Cererea lui Pisistrate a fost aprobată. Iar el, în loc de 50 de oameni, a înrolat şi a înarmat 400; a pus stăpânire pe Acropole şi a proclamat dictatura. În numele şi spre binele poporului, se întelege.

Generozitatea lui Aristide

Aristide era bărbatul către care, într-o seară la teatru, tot publicul atenian şi-a îndreptat privirile când un actor a recitat următoarele versuri ale lui Eschil: ”El urmăreşte nu numai să pară drept, ci chiar să şi fie drept. Ca şi grâul într-un pământ fertil, din inima sa nu încolţesc decât întelepciunea şi echilibrul.” Atât de bine l-au recunoscut toţi din această descriere. Era omul care nu numai că-i cedase lui Miltiade rândul la comandă în bătălia de la Maraton, dar care, după luptă, primind în pază corturile duşmanului, pline de bogaţii însemnate, le-a predat statului neatinse: lucru care, şi pe vremea aceea, se vede că făcea mare impresie.

*****

În lupta politică, Aristide a fost învins de oponentul său, Temistocle. Ghinionul a vrut ca frumoasele însuşiri ale celor

doi să fie împărțite în mod egal între ei: caracterului superior al lui Aristide i se opunea inteligența superioară a lui Temistocle, orator plin de strălucire și om politic posedând resurse invers proporționale cu scrupulele sale. Spune Plutarh: ”Nu învățase cine știe ce atunci când maeștrii săi au încercat să-i arate cum trebuie să fii, dar a profitat din plin când l-au instruit ce trebuie să faci ca să reușești”.

Temistocle a câștigat lupta politică și a propus ostracizarea lui Aristide. Atenienii au fost de acord. Motivele acestei animozități le-a exprimat prea bine un amărât de țăran analfabet care, în ziua votării, i s-a adresat lui Aristide, fără să știe cine era, și l-a rugat să-i scrie pe tabliță votul, conform propunerii lui Temistocle. „De ce dorești să-l trimiți în exil pe Aristide? Ți-a făcut el vreun rau?” l-a întrebat Aristide. „Nu, nu mi-a făcut nici un rău” a răspuns celălalt, „dar nu mai pot suporta să tot aud cum i se spune mereu cel drept. Mă enervează cu dreptatea lui.”

Aristide a zâmbit l-a atâta înverșunare tipică pentru mediocrități împotriva omului superior, și și-a scris numele pe votul dat împotrivă-i. Iar când a ascultat verdictul care-l condamna, a spus simplu: ”Sper, atenieni, ca n-o să mai aveți prilejul să vă mai aduceți aminte de mine.” Dar au avut!

Pericle

Pericle a fost cel mai mare om de stat din Grecia antică. A condus Atena timp de peste 30 de ani, chiar în perioada ei de mare glorie, adică între 461 și 429 î.Hr. Sau, mai bine zis, poporul a condus-o, căci Atena era o democrație. Cel puțin asta susținea Pericle că era. El unul, le spunea doar ce să facă! Pericle era prietenul maselor. Le îndrăgea atât de tare încât le plătea să se ducă să voteze în Adunare, iar ele îl iubeau atat de mult încât îl și alegeau de fiecare dată. Nu se poate spune că Pericle le mituia, căci cu ce era el vinovat dacă ele îl votau mereu numai pe el?!

Pericle îşi preţuia mult viaţa personală. Nu era un om de lume şi nici nu prea ieşea pe nicăieri, pentru că se distra mai bine acasă.

Se arăta foarte prietenos faţă de Aspasia, o doamnă preamărită pentru frumuseţea şi spiritul ei, pe care însă n-o putea lua de nevastă pentru că ea era din Milet, iar căsătoriile cu străinii erau ilegale. Atunci Pericle a divorţat de soţia sa, Telesippe, şi s-a mutat cu Aspasia. Aceasta, femeie emancipată, ţinea un salon acasă la Pericle. Acolo mereu întâlneai pe unul sau altul dintre tovarăşii ei – nu erau cine ştie ce figuri extraordinare, ci doar vecini şi prieteni vechi precum Herodot, Sofocle, Fidias, Tucidide, Anaxagoras şi Socrate!

Aspasia era o femeie înţelegătoare şi îl iubea foarte mult pe Pericle. Nu o deranja că acesta avea capul ţuguiat. Iar după moartea lui, a devenit tovarăşa lui Lysicle, un negustor de oi. Se pare că nici asta n-a deranjat-o.

*****

Toţi marii oameni de stat sunt şi mari constructori. În Atena, Pericle a întâmpinat oarecare opoziţie ca să-i convingă pe concetăţenii săi în ridicarea Partenonului, cea mai bogată moştenire arhitectonică şi de artă pe care ne-a lăsat-o Grecia. Construcţiile necesitau o sumă colosală. Şi atenienii, oricât erau ei de iubitori de frumos, nu se simţeau dispuşi să cheltuiască atât.

E caracteristic pentru Pericle stratagema folosită ca să-i convingă. ”Bine”, a spus el resemnat, ”atunci fiţi de acord să-l construiesc eu pe propria mea cheltuială. Adică să scriu pe fronton, în loc de Atena, numele meu, Pericle”.

Şi invidia, la un loc cu emulaţia, au reuşit să obţină ceea ce îi refuzase zgârcenia.

Fidias

Una din marile creaţii ale lui Fidias este ”Zeus din Olimpia”. Deşi l-a reprezentat pe regele zeilor aşezat pe tron, l-a făcut înalt de peste 20 de metri, folosindu-se de aur şi de fildeş. Când l-au văzut, în ziua inaugurării, cei din Olimpia au spus: ”Sperăm să nu se ridice în picioare, că, atunci, adio tavan!”

*****

Fidias sculptase o statuie a zeiţei Atena Parthenos placată cu aur şi fildeş. Atenienii l-au acuzat imediat că furase o parte din aur în timp ce lucra la statuie. Fidias n-o făcuse dar ei îl suspectau, întrucât, în locul lui, cu siguranţă asta ar fi făcut!

Jocurile Olimpice şi femeile

În Grecia antică, regulamentul Jocurilor Olimpice nu le dădea voie femeilor să ia parte la întreceri. A existat odată un singur caz de încălcare a acestuia, cazul Ferenikei din Rodos, care, fiind fata unui mare campion de lupte şi mama altuia, trecea drept descendentă a lui Heracle. Dragostea ei de mamă a împins-o să se travestească în antrenor şi să se strecoare cu un grup de atleţi pe stadion, ca să asiste la meciul fiului său. Dar, apoi, înfocarea ei de suporter a trădat-o. Repezindu-se, cu părul despletit, spre ringul unde fiul ei îl pusese la pământ pe adversar, deghizarea n-a mai rezistat şi ea a fost recunoscută.

Legea era clară: femeia prinsă în greşeală trebuia să fie condamnată la moarte. Legenda spune însă că, în favoarea Ferenikei, a coborât din cer, ca martor, însuşi Heracle, care a apărat-o. Acuzata a fost achitată. Dar, pentru a împiedica pe

viitor repetarea cazului, s-a stabilit ca de atunci toţi atleţii şi antrenorii să se prezinte goi la întreceri!

Eschil

Eschil, mai înainte de a fi un mare dramaturg, a fost şi un adevărat şi exemplar cetăţean. Cel dintâi premiu şi l-a câştigat nu pe scenă, ci în luptă unde, împreună cu cei doi fraţi ai săi, a săvârşit asemenea acte de eroism, încât autorităţile au comandat unui pictor să le importalizeze într-un tablou!

*****

Eschil a murit la Siracuza, la vârsta de 72 de ani; legenda spune că din pricina unui vultur care, zburând pe deasupra lui cu o broască ţestoasă în gheare, a scăpat-o drept pe capul său chel, pe care l-a confundat cu un bolovan!

Faima lui Euripide

Socrate a spus că, pentru o dramă a lui Euripide, n-ar fi ezitat să meargă pe jos până la Pireu: ceea ce pentru un leneş ca el era un mare sacrificiu. Şi Plutarh povesteşte că, atunci când siracuzinii au luat în captivitate tot corpul expediţionar atenian, le-au cruţat viaţa şi i-au eliberat pe soldaţii care ştiau să recite vreo scenă din Euripide.

Filip al II-lea

Filip al II-lea, regele Macedoniei, era un bărbat voinic, violent, arogant, luptător curajos şi vânător neobosit. A reuşit să-şi atingă scopurile, puţin prin forţă, puţin prin şiretenie, că din amundouă avea din belşug. Demostene, adversarul său neîmpăcat, a exclamat uimit atunci când l-a cunoscut: ”Ce

om! De dragul puterii şi succesului şi-a pierdut un ochi, are un umăr rupt, un picior şi un braţ damblagite. Şi nu există încă nimeni aici care să-l îngenuncheze."

Demostene

Acela pe care destinul îl hărăzise să ajungă cel mai mare sau măcar cel mai celebru dintre toţi oratorii, nu era un vorbitor înnăscut. Era bâlbâit; şi, pentru a se putea vindeca de această boală, se spune că obişnuia să vorbească ţinând pietricele în gură şi să declame urcând în fugă un deal. Dar nu a a ajuns niciodată un improvizator. Deseori se închidea într-o peşteră, bărbierit numai pe jumatate de obraz, ca să evite tentaţia de a ieşi în lume, şi-şi pregătea în scris discursurile. Avea nevoie chiar de luni de zile; apoi le repeta în faţa oglinzii, ca să le studieze toate efectele, chiar şi ale mimicii. Ca să le realizeze, nu renunţa nici la urlete sau grimase. În această situaţie, ascultătorul de rând se distra ca la teatru.

Alexandru Macedon

Copil fiind, Alexandru Macedon era ca oricare altul. Avea ochi albaştri, un păr roşcat şi cârlionţat şi era cam mic de statură pentru vârsta lui. La 12 ani l-a îmblânzit pe Bucefal, calul său preferat. În acelaşi an l-a împins în joacă într-o groapă adâncă pe Nectanebo, un astronom aflat în vizită, rupându-i gâtul în timp ce acesta ţinea o prelegere destre stele. Nu s-a dovedit niciodată cu certitudine că Alexandru însuşi l-a îmbrâncit pe bătrân. Ceea ce rămâne însă e faptul că stăteau amundoi pe marginea gropii şi, dintr-o dată, Nectanebo n-a mai fost acolo.

Suntem în anul 341 la Pella, capitala Macedoniei. Alexandru are 15 ani. În curtea palatului, zarvă generală. Filonicos din Farsala propune regelui Filip al II-lea un cal excepţional pe care vrea să îl cedeze contra unei mari sume de bani. Filip nu se încrede decât în el însuşi pentru a judeca animalul; este acolo împreună cu fiul său, Alexandru. Bucefal – acesta este numele animalului – pare mai degrabă o fiară cu neputinţă de încălecat. Nu suportă pe nimeni în spinare. Zadarnic au încercat grăjdarii cu binişorul sau cu cravaşa; cum sar în spatele animalului, acesta, nechezând, se ridică pe copitele din spate şi îi azvârle la pământ.

La început, Filip s-a amuzat, însă treptat se enervează.

- Ia-ţi calul, îi strigă el lui Filonicos; o să-mi omoare toţi grăjdarii. Ăsta numeşti tu cal dresat?

- Trebuie să ştii cum să-l iei, stăpâne, răspunse Filonicos, dornic să-l vândă. Trebuie să recunoşti că e un animal de rasă aleasă.

- Tu ce zici Alexandru? întrebă Filip brusc, întorcându-se către fiul său.

- Eu zic că grăjdarii tăi chinuiesc un cal frumos, că sunt nişte nepricepuţi. Tată, îngăduie-mi să îmblânzesc calul acesta.

Filip este în toane bune. Acceptă.

Alexandru se apropie de Bucefal, apucă hăţurile şi îl întoarce cu faţa spre soare.

- Calul acesta, spuse el, se teme de umbra lui.

Apoi îl mângâie şi sare brusc în spinarea fremătătoare. Genunchii ţin atât de strâns animalul, încât acesta îşi simte stâpânul şi se linişteţe, încetul cu încetul. Când îşi dă seama că este aproape învingător, Alexandru porneşte cu Bucefal în galop peste câmpie.

- O să-l aduc înapoi obosit, dar îmblânzit.

Şi aşa făcu. Bucefal nu l-a mai părăsit niciodată pe Alexandru şi a rămas împreună cu el toate campaniile. Cât

despre macedoneni, o asemenea demonstraţie i-a uluit, şi tânărul prinţ le-a cucerit sufletele.

*****

După o vreme, Alexandru îşi însoţi tatăl într-o expediţie militară împotriva triburilor scite. Bătălia a fost crâncenă şi Filip a fost rănit. Ca urmare, regele rămase şchiop, ceea ce-l exaspera.

- Nu te plânge, tată, spunea tânărul prinţ, fiecare pas îţi aminteşte de curajul tău.

*****

Alexandru a pus capăt Imperiului Persan, învingându-l pe Darius al III-lea. Trebuie spus însă că armata persană era cam învechită. Avea care de luptă înarmate cu lame pe ambele laturi, capabile să secere la pământ inamicii. Acest tip de arme n-a avut nici un succes, din moment ce Alexandru şi soldaţii săi refuzau cu încăpăţânare să se ducă şi să stea nemişcaţi în faţa lamelor. Darius scăpase din vedere faptul că astfel de care de luptă înarmate cu lame sunt eficiente mai ales împotriva acelor persoane care şi-au pierdut capacităţile locomotorii, iar persoanele în chestiune preferă să stea acasă în pat, mai degrabă decât să poarte bătălii în Asia.

*****

La moartea sa, la vârsta de 33 de ani, Alexandru era stăpânul celui mai mare imperiu cucerit vreodată. Mai jos este povestea celor trei dorinţe ale lui Alexandru aflat pe patul de moarte. Înainte de a muri a vrut să arate oamenilor că moartea nu alege şi că toţi suntem egali în faţa ei, fie că suntem cerşetori sau împăraţi.

Când se întorcea acasă după cucerirea de noi teritorii, Alexandru cel Mare s-a îmbolnăvit şi a căzut la pat. Cu moartea privindu-l în faţă şi spunându-i să se pregătească de ultima călătorie, Alexandru a realizat că toate cuceririle sale, armata sa impunătoare, sabia lui ascuţită şi vitejia lui nu aveau nici o importanţă. Tot ce-şi mai dorea era să ajungă acasă să-şi vadă mama şi să-şi ia adio de la ea. Dar a trebuit să accepte faptul că sănătatea sa, care se înrăutăţea tot mai mult, nu-i va permite să ajungă acasă. Aşa că, puternicului cuceritor nu i-a mai rămas decât să stea întins în pat, palid şi slăbit, aşteptând să-şi dea ultima suflare.

Şi-a chemat generalii şi le-a spus: ”Curând voi pleca din această lume şi am trei dorinţe pe care, vă rog să mi le îndepliniţi întocmai.” Cu lacrimile curgându-le pe obraji, generalii au promis conducătorului că-i vor îndeplini dorinţele.

“Prima mea dorinţă“, a spus Alexandru, ”este ca doctorii să-mi ducă sicriul fără a fi ajutaţi de nimeni altcineva.”

După o pauză, el a continuat: ”A doua dorinţă este ca atunci când îmi duceţi sicriul spre groapă, drumul spre groapă să fie presarat cu aurul, argintul şi pietrele preţioase pe care le-am adunat în războaie.”

Alexandru s-a simţit epuizat după ce a rostit aceste cuvinte. S-a odihnit puţin şi a continuat: ”A treia şi ultima mea dorinţă este ca mâinile să-mi fie lăsate să atârne în afara sicriului.”

Oamenii adunaţi la căpătâiul lui Alexandru s-au mirat auzind aceste dorinţe ciudate. Dar nici unul nu a îndrăznit să-l întrebe ceva. Generalul cel mai iubit de Alexandru s-a apropiat de el, i-a sărutat mâna, apoi, ţinand-o în dreptul inimii, a vorbit : “Te asigurăm că-ţi vom îndeplini dorinţele. Dar spune-ne, de ce aceste dorinţe ciudate?”

La auzul acestei întrebări, Alexandru a tras adânc aer în piept şi a răspuns: ”Mi-ar plăcea ca lumea să ştie despre cele trei lecţii pe care tocmai le-am învăţat. Vreau ca doctorii mei

să-mi ducă sicriul pentru ca oamenii să realizeze că doctorii nu pot vindeca orice boală. Ei sunt lipsiți de putere şi nu pot salva un om din ghearele morții când îi sună ceasul."

"A doua dorință - drumul spre mormânt presarat cu aur, argint şi alte bogății - este pentru a aminti oamenilor că nimic din aurul meu nu vine cu mine în mormânt. E o pierdere de timp să alergi după atâtea bogății."

"Şi a treia dorință – mâinile lăsate să atârne pe lângă sicriu - e pentru a le arăta oamenilor că am venit cu mâinile goale în această lume şi tot aşa plec din ea."

Cu aceste cuvinte, Alexandru cel Mare a închis ochii. Curând, el a lăsat moartea să se apropie şi să-l ia, apoi şi-a dat ultima suflare."

Că e pură legendă sau adevăr, nu vom şti niciodată. Dar câtă morală ascund aceste cuvinte!

Despre "libertățile" femeilor din Atena

Situația femeilor din Atena nu era perfectă, dar s-ar fi putut şi mai rău. Unei femei măritate îi era permis să cineze cu soțul ei atâta vreme cât erau doar ei doi, dacă venea, însă, şi altcineva la masă, trebuia să rămână în camera ei.

Cu timpul, totuşi, femeilor le-a fost îngăduit să mănânce la aceeaşi masă cu restul familiei, chiar dacă erau musafiri de față. Iar mai apoi, li s-a permis să facă de mâncare şi să spele vasele după masă!

Lăcomia unui poet

Se spune că poetului grec Philoxene îi plăcea foarte mult peştele. Cumpărând într-o zi la Siracuza un crap uriaş, îl prepară singur şi-l mâncă în întregime, în afară de cap.

Puțin după aceea, simțindu-se rău, chemă pe un medic, care vazând situația lui critică, îi spuse:

- Philoxene, pune cât mai în grabă rânduială în treburile tale, căci nu vor trece trei ore şi vei muri.

- Am pus de mult rânduială în lucrurile mele. Slavă zeilor, versurile mele sunt bine puse la punct şi ating cel mai înalt grad de măiestrie. De aceea, să mi se aducă ce a mai rămas din peşte.

Socrate

Diogene Laertios povesteşte despre Socrate că adesea, din cauza argumentării lui vehemente, oamenii se aruncau asupra lui cu pumnii sau îl trăgeau de păr; şi că, de cele mai multe ori, era disprețuit şi luat în râs, dar îndura cu răbdare această purtare proastă; odată chiar cineva se miră foarte că primise liniştit o lovitură de picior, iar el spuse: “Dacă un măgar m-ar fi lovit cu copita, l-aş fi dat în judecată ?"

*****

Problemele conjugale ale lui Socrate erau bine cunoscute. Pe baza lor, el a elaborat acest sfat înțelept: „Căsătoreste-te cu orice preț. Dacă ai o soție bună, atunci ai să fii foarte fericit; dacă ai una rea, atunci ai să devii filosof - şi asta este bine pentru toți bărbații.

*****

Odată, Xantipa (soția sa) îl certă şi apoi îl udă cu apă, iar el spuse: „Nu vă spuneam eu că tunetele Xantipei se vor sfârşi cu ploaie ?".

Lui Alcibiade, care afirma că țipetele Xantipei erau de nesuferit, îi spuse: „Ba de loc, m-am obișnuit cu ele ca și cu o roată ce scârție într-una. Și tu suporți gâgâitul gâștelor". „Desigur - răspunse Alcibiade - dar ele îmi dau ouă și pui". "Și Xantipa - reluă Socrate - îmi dă copii".

*****

Odată, Xantipa, în piață, trăgându-i haina de pe el, cunoștințele îl sfătuiau să se apere și el. „Da, pe Zeus - răspunse el - pentru ca, în timp ce noi ne încăieram, voi să strigați: Dă-i Socrate ! Atinge-l Xantipa !".

*****

El a invitat odată la el niște oameni bogați și Xantipei îi era rușine cu masa ei săracă: „Fii pe pace, îi spuse el, dacă-s oameni cumpătați se vor mulțumi cu atât, iar dacă-s oameni de nimica nu ne vom necăji pentru ei"

*****

Spunea că a trăit cu o femeie aspră, așa cum unor călăreți le plac caii focoși, dar „întocmai cum aceștia, după ce-i domolesc pot ușor să-i stăpânească pe ceilalți, tot așa și eu, obișnuindu-mă cu Xantipa, voi învăța să mă comport ca ceilalți oameni'".

*****

Aceluia care i-a spus: "Atenienii te-au osândit la moarte", el i-a răspuns: "Și pe ei natura i-a osândit la fel".

Alcibiade

Pe vremea lui Pericle, cel mai frumos atenian era, fără îndoială, Alcibiade. Zeii, cum se spunea pe atunci, îi surâseseră încă din leagan. Aristocrat, bogat şi liber să trăiască în trândăvie, el era înzestrat la minte ca şi la trup. Nici una din ştiinţele vremii nu-i era necunoscută. Atâta doar că nu dorise să înveţe să cânte la fluier.

- Cântatul la fluier schimonoseşte atât de tare chipul, zicea el, că nici cei mai buni prieteni nu te mai recunosc. În plus, când cânţi la fluier, nu mai ai cum să vorbeşti. Ce pierdere pentru un fiu al Atenei iscusit în exprimare!

Era trufaş şi avea o voinţă de fier, abia ascunsă sub un înveliş elegant. Era obişnuit să obţină ceea ce îşi dorea. O întâmplare din copilăria lui îi uimise pe concetăţenii săi.

Într-o zi, pe când se juca pe stradă cu micii lui tovarăşi, trecu o căruţă încărcată.

- Opreşte! Opreşte! strigă copilul căruţaşului.

Omul nici nu-l băgă în seamă şi-şi mână calul drept în mijlocul jocului. Tovarăşii lui Alcibiade se lipiră repede de ziduri, însă băieţelul furios, în loc să cedeze, se aruncă sub roţile căruţei.

- Mai treci acum! strigă el căruţaşului.

Acesta trase de hăţuri cât putu de tare şi copilul se ridică repede, foarte mulţumit că izbutise să-şi impună voinţa.

*****

Lui Alcibiade îi plăcea să atragă atenţia asupra lui prin extravaganţe. Cumpărase foarte scump un câine foarte frumos. Îl costase şapte mii de drahme. De aceea se arăta pretutindeni însoţit de acest câine, ale cărui siluetă şi blană erau bine cunoscute cetăţenilor oraşului. Coada îndeosebi

stârnea admiraţia generală şi constituia o mare parte din valoarea animalului.

Mare fu mirarea oraşului când, într-o dimineaţă, câinele lui Alcibiade apăru cu coada tăiată. Toată lumea se arăta indignată. Bietul animal! Sărmanul Alcibiade! În scurt timp, tot oraşul vorbea de un singur lucru: ”Cine a tăiat coada câinelui lui Alcibiade?”

Ce mirare a fost când s-a aflat adevărul! Însuşi Alcibiade tăiase coada câinelui!

- Ce ciudăţenie! spuneau curioşii. Şi ce sfidare! Vrea să ne arate că nu-i pasă de şapte mii de drahme! Sau că s-a săturat de câinele lui.

Şi tot aşa…

Îngrijoraţi, câţiva prieteni îi povestiră lui Alcibiade aceste discuţii.

- Ai grijă, Alcibiade, măcar ţine-ţi câinele în casă, zvonurile astea nu-ţi fac deloc bine.

Alcibiade izbucni în râs.

- Toată lumea se ocupă de câinele meu, nu-i aşa? N-au decât să vorbească dragii de atenieni. Trebuie să clevetească despre unul sau altul. Ei bine, le-am dat porţia de bârfe. Să se distreze pe seama câinelui meu. Între timp, nu se vor osteni să observe planurile mele politice. Câinle lui Alcibiade merită şi el interesul cetăţenilor Atenei!

Aristip

S-a bucurat mai mult decât oricare altul de bunăvoinţa tiranului Dionysios, deoarece întorcea întotdeauna lucrurile cum era mai bine. Se bucura de clipa de faţă şi nu-şi da osteneală să-şi procure o plăcere care nu era prezentă.

Dionysios îi dădu să aleagă între trei curtezane; el însă le luă pe toate trei, spunând: „Paris a plătit scump alegerea uneia

din trei". Dar, după ce le-a dus până la poartă, le-a lăsat să plece: aşa de mult păstra măsura şi în alegere, şi în respingere.

*****

Când Dionysios l-a scuipat, el nu-şi arătă supărarea, şi spuse celui care-l mustra: ..Doar şi pescarii îndură să fie udaţi de apa mării spre a putea prinde peşti, iar eu să nu suport să fiu spălat de udătura scuipatului pentru a căpăta o mâncare de peşte ?".

*****

Într-o zi, Dionysios voi să-l silească să enunţe o doctrină de filozofie, iar el îi răspunse: „Ar fi ridicol ca tu să afli de la mine cum să vorbeşti şi totuşi să mă înveţi pe mine când să vorbesc".

*****

Se povesteşte că odată Dionysios s-a supărat şi l-a aşezat la coada mesei, dar Aristip îi spuse: „Desigur, ai voit să cinsteşti acest loc de la coadă".

*****

Cerându-i odată bani lui Dionysios, acesta îi întâmpină cererea cu cuvintele: „Ei, dar spuneai că omul înţelept nu se află niciodată în nevoie", la care el răspunse: „Lasă, dă întâi banii, şi vom discuta noi pe urmă", iar după ce primi banii: „Acum vezi - îi spuse - că nu sunt în nevoie".

*****

Îl rugă odată ceva pe Dionysios pentru un prieten şi, neizbutind să dobândească ce dorea, îi căzu la picioare. Cineva râse de el, iar Aristip îi spuse: „Nu sunt eu de vină, ci Dionysios, care are urechile la picioare".

*****

Odată, pe când Diogene spăla nişte legume, trecu pe lângă el Aristip, batjocorindu-l. La care Diogene îi zise: „Dacă te-ai fi obişnuit să mănânci din aceste legume, n-ai fi avut nevoie să umbli cu linguşeli pe la curţile tiranilor". La care Aristip răspunse: „Şi tu, dacă ai fi ştiut cum să trăieşti între oameni, n-ai spăla acum legume".

*****

Răspunzând unuia care zicea că vede mereu filozofi la uşile bogaţilor: „La fel - îi spuse el - cum medicii stau pe lângă bolnavi, dar asta nu înseamnă că vreunul ar dori să fie bolnav, în loc să fie medic".

*****

S-a întâmplat odată să călătorească pe mare spre Corint şi. fiind surprins de o furtună, era în mare deznădejde. Unul îi spuse: „Noi, oamenii de rând, ne păstrăm firea; de ce voi, filozofii, vă pierdeţi capul ?" „Vieţile în joc, din aceste două cazuri - îi răspunse el - nu se pot asemui".

*****

Unuia care îşi lua aere de mare învăţat, Aristip îi spuse acestea: „După cum cei care mănâncă mai mult şi fac mai multe exerciţii n-au o sănătate mai bună decât cei care se

restrâng la necesar, tot aşa nu cei ce citesc mult, ci cei ce citesc cu folos sunt cei de seamă".

Un logograf. care-i câştigase un proces, îl întrebă: .„La ce ţi-a folosit Socrate ?" „La foarte mult - fu răspunsul -, ca cele ce-ai spus despre mine în discursul tău să fie adevărate".

*****

Fiind întrebat de cineva la ce-i va folosi mai mult fiului său dacă va fi bine educat, el răspunde: „Dacă nu la altceva, cel puţin ca atunci când e la teatru să nu stea ca o piatră peste altă piatră".

*****

Altul îi aduse copilul la învăţătură, iar când el îi ceru o plată de cinci sute de drahme, tatăl cârti: „Cu preţul acesta pot cumpăra un sclav". „N-ai decât să faci aşa şi vei avea doi sclavi".

Platon

A făcut trei călătorii în Sicilia: prima oară ca să vadă insula şi craterele Etnei; cu acest prilej, Dionysios, fiind tiran la Siracuza, l-a silit să devină unul dintre apropiaţii lui.

Dar când Platon discuta despre tiranie şi susţinu că numai interesul stăpânului nu era scopul cel mai bun, afară numai dacă acesta excelează în virtute, el îl ofensă pe Dionysios, care, supărat, îi spuse: „Vorbeşti ca un flecar bătrân". „Iar tu, ca un tiran", îi răspunse Platon.

La această vorbă, tiranul se înfurie şi era gata să-l omoare; pe urmă însă, după ce se mai linişti, renunţă la crimă şi ordona ca să-l vândă ca sclav.

Totul s-a terminat însă cu bine pentru Platon pentru că a fost răscumparat de prietenii săi.

*****

Se povesteşte că a pledat împotriva condamnării la moarte a lui Chabrias, generalul, când acesta a fost judecat, deşi nimeni altul la Atena n-a vrut s-o facă, şi că în această împrejurare, urcând Acropolea împreună cu Chabrias, s-a întâlnit cu delatorul Crobylos, care îi spuse: „Ce vii să vorbeşti pentru apărarea altuia ? Nu ştii că te aşteaptă şi pe tine cucuta lui Socrate ?" La aceasta, Platon îi răspunse: „După cum am înfruntat primejdiile, apărându-mi în război patria, tot aşa le voi înfrunta şi acum, făcându-mi datoria faţă de un prieten".

*****

Povestea spune că o dată Platon văzu pe cineva jucând în zaruri şi îl luă la rost, iar când acesta se dezvinovăţi spunând că joacă pe nimica toată, Platon îi replică: „Dar obişnuinţa nu-i o nimica toată".

Bărbaţii spartani

Spartanul perfect era înainte de toate un soldat perfect. Marele legislator Licurg avea atâta încredere în valoarea militară a concetăţenilor săi, încât a refuzat să construiască ziduri de apărare în jurul Spartei.

- Iată zidurile Spartei! zicea unul dintre regii cetăţii, arătând spre spartanii înarmaţi.

*****

Soldaţii porneau la lupta în marş cadenţat, în sunetul fluierelor şi se pare că era un spectacol dintre cele mai mişcătoare să vezi cum se urneşte falanga aceasta de războinici superbi care cântau veseli pe drumul spre moarte.

Regele lor mergea în frunte. Era o mare cinste să fii primit alături de el. Gloria aceasta era oferită deseori unui atlet învingător la Jocurile Olimpice.

Într-o zi, în timpul Jocurilor Olimpice, un concurent i-a oferit unui atlet spartan o sumă mare de bani pentru a se retrage din arenă, unde avea mari şanse să iasă învingător. Spartanul a refuzat propunerea, a luptat şi a biruit, aducând acasă, în locul banilor pe care i-ar fi dobândit printr-un târg necinstit, simpla coroană de măslin cu care erau încununaţi învingătorii. După anunţarea rezultatelor, a fost acostat de cel care-i făcuse propunerea în ajun, care i-a spus cu dispreţ:

- Ai fi făcut mai bines să accepţi propunerea mea. Acum ai fi fost bogat. Ce-ai câştigat din victoria ta? O ramură de măslin!

- Crezi că onoarea de a merge primul la luptă, alături de rege, nu înseamnă nimic? i-a răspuns demn spartanul.

*****

Spartanii îi disprețuiau din tot sufletul pe toți cei care mințeau sau trădau în orice fel. Se spune că ezitau până şi să se folosească de serviciile lor.

Un fugar s-a oferit într-o zi să conducă un grup de soldați spartani până la cetatea concetățenilor săi. Senatul Spartei a ordonat tânărului prinț Agis să aleagă o sută de oşteni din cei mai viteji şi să-l urmeze pe trădătorul inamic.

- Este înțelept să încredințăm soarta soldaților noştri unui ticălos care şi-a trădat patria? a întrebat tânărul.

*****

Nicăieri nu erau mai respectați bătrânii ca în Sparta. Dacă rămâneai aşezat în fața unui bărbat mai în vârstă, comiteai o infamie.

Într-o zi, unui tânăr spartan rănit i s-a propus să fie transportat cu litiera:

- Niciodată! a strigat el. Nu m-aş putea ridica în fața bătrânilor.

Femeile spartane

Femeile spartane aveau multă influență asupra soților lor. O străină îi spuse într-o zi, invidioasă, lui Gorgo, soția regelui Leonida:

- Voi, spartanele, le puteți porunci bărbaților.

- Trebuie să spun că tot noi suntem singurele care aducem pe lume bărbati, răspunse ea.

*****

Un tânăr spartan se plângea mamei sale:

- Cum să-mi ating duşmanii, zicea el, dacă sabia mea e prea scurtă?

- Ei bine, a răspuns ea, mai fă un pas înainte.

*****

O mama spartană aştepta la porțile orașului să sfle veşti despre bătălia în care erau plecați cinci dintre fii săi. Apăru un crainic: se repezi la el şi, înainte să apuce să deschidă gura, soldatul strigă:

- Vai, femeie, cei cinci fii ai tăi au murit!

- Nu asta vreau să te întreb, netrebnicule! răspunse ea. Cum merge lupta?

- Victoria este a noastră!

- Atunci sunt mulţumită, grăi femeia, nu mă mai doare pierderea copiilor mei.

*****

Scutul juca un rol însemnat în viaţa războinicului. Era o mare ruşine să-l arunci ca să poţi fugi mai iute şi cei care se întorceau acasă fără scut erau disprețuiți. Dar când spartanii voiau să cinstească pe un oştean mort pe câmpul de luptă îi aduceau trupul pe scut.

O femeie din Sparta îşi pregătea fiul, când pleca în luptă. Întinzându-i scutul, i-a spus:

- Să te întorci cu scut sau pe scut!

Cresus şi oracolul

Cresus, regele Lidiei, i-a declarat război lui Cirus cel Mare, conducătorul Persiei. Dar, tocmai în ziua bătăliei, a avut loc o eclipsă de lună. Cele două armate au fost atât de înspăimântate, încât au refuzat să lupte. Puţin după aceea, Cresus s-a dus la Delfi, pentru a consulta oracolul. Şi acesta i-a răspuns că, dacă va traversa cu trupele râul Halys, are să distrugă un puternic imperiu.

Profeţia s-a adeverit. Cresus a traversat râul Halys, a dat lupta şi un mare imperiu a fost distrus: al său!

O poveste cu un rege şi un înţelept

Cresus a fost un rege măreţ. A înrobit popoarele învecinate şi a adus atâtea avuţii în Sardes, încât a ajuns proverbial. În antichitate se zicea: bogat precum Cresus. De aceea au venit să-i vadă capitala curioşi din toate colţurile lumii, şi Cresus i-a încurajat cât a putut, căci îi plăcea faima.

Într-o zi, i-a fost adus un călător atenian care venea din Egipt. Era Solon, vestit şi el, deşi prin altceva decât Cresus. Era foarte înţelept, fiind considerat unul dintre cei şapte înţelepţi ai lumii antice.

Sperând să-l impresioneze, Cresus i-a arătat bogăţiile sale. Solon, deloc vorbăreţ, nici n-a clipit.

- Ei bine, dragul meu oaspete, a spus regele, ţi-a plăcut ce ai vazut? Am auzit cuvinte de laudă despre înţelepciunea dumitale înnăscută şi pe care călătoriile au sporit-o. Spune-mi, dintre toţi oamenii pe care i-ai văzut, care este cel mai fericit?

- Tellos din Atena, răspunse Solon.

- Cum aşa? se miră Cresus, căci nu se aştepta deloc la răspunsul acesta.

- Tellos era cetăţeanul unei cetăţi prospere, explică Solon. Nu este aceasta o mare fericire? Copii lui au fost frumoşi şi virtuoşi. În sfârşit, felul în care a murit este de invidiat. Luptând pentru patria lui, s-a purtat cu atâta vitejie, încât a obţinut victoria şi şi-a găsit pe câmpul de bătălie cea mai glorioasă moarte.

Cresus s-a supărat.

- Cum aşa, străine? Ce părere ai despre fericirea regelui care-ţi vorbeşte? Sunt eu mai prejos decât Tellos, un om oarecare?

- Cresus, a spus atunci Solon, te afli în culmea prosperităţii, sunt de acord. Dar nu te voi socoti cel mai fericit dintre oameni înainte de a afla că ţi-ai sfârşit zilele fericit. Cât timp un om n-a murit, nu putem spune că este fericit; putem spune, dacă vrei, că norocul îl favorizează. În toate lucrurile trebuie să ţinem seama de sfârşit.

Aşa i-a vorbit Solon atenianul celui mai bogat prinţ din Asia. N-a izbutit să-l convingă, cu atât mai puţin să-l mulţumească.

Însă povestea nu s-a sfârşit.

Curând, Cresus şi-a pierdut cel mai iubit fiu într-un accident la vânătoare. Apoi a intrat în conflict cu Cyrus,

regele perşilor, şi a fost înfrânt. Luat rob şi înlănţuit, a fost osândit să fie ars de viu. Urcat pe rug, şi-a privit capitala distrusă şi jefuită şi şi-a amintit de bogăţiile pe care le pierduse. Cugetând de pe ce culmi îl azvârliseră zeii, s-a gândit că ajunsese în ziua morţii şi a început să suspine cu glas tare: "Solon! Solon! Solon!"

- Ce zice? a întrebat regele persan.

Cresus a povestit întâmplarea cu înţeleptul Solon, iar Cyrus, impresionat, i-a dăruit viaţa.

Norocul unui tiran

După ce a devenit tiran în Samos, lui Policrate îi mergea totul din plin. Bani, comori, victorii erau din belşug. Conducatorul Egiptului, impresionat, se alie cu el. Norocul lui Policrate deveni în curând însă atât de mare, încât regele egiptean începu să se îngrijoreze. Anticii credeau deseori că zeii sunt invidioşi pe muritorii prea fericiţi şi, firește, invidia zeilor sfârşeşte întotdeauna prin a atrage vreo nenorocire asupra celui invidiat. Conducătorul egiptean îi scrise aşadar lui Policrate:

"Dragă Policrate, sunt convins că zeii sunt invidioşi. Cel căruia norocul îi surâde prea mult piere întotdeauna. Ia, aşadar, o măsură de precauţie. Alege unul dintre obiectele pe care le iubeşti cel mai mult şi distruge-l.

Policrate hotârî să dea ascultare acestui sfat. Îşi cercetă bine sufletul, întrebându-se ce iubea cel mai mult pe lume. Avea un sceptru de smarald încrustat în aur. Hotărî că nu iubea nimic mai mult. Porunci apoi ca acest giuvaer scump să fie aruncat în valuri.

Câteva zile mai târziu, un pescar din Samos prinse în năvod un peşte nemaivăzut de mare, atât de frumos, încât, nădăjduind să capete vreo răsplată, îl aduse tiranului. Încântat,

Policrate îl primi. Când îl despică, surpriză! În interiorul peştelui se afla smaraldul.

Conducătorul Egiptului, înştiinţat de această minune, anunţă desfacerea alianţei.

"Cum să rămân aliat cu un om pe care fericirea excesivă îl expune atâtor catastrofe? Dacă ţi s-ar întâmpla vreo nenorocire, aş fi silit să mă mânii şi eu. Să ne despărţim; astfel voi putea privi suferinţele tale cu inima împăcată."

Curând, zeii l-au părăsit pe Policrate. Crezând orbeşte în norocul său, nu a văzut capcana întinsă de un guvernator persan şi a fost ucis.

Aşa sfârşi fericirea lui Policrate.

Capitolul II

LATINII

Cato

În anul 195 femeile din Roma au organizat o manifestaţie, s-au îndreptat spre for şi au cerut Senatului abrogarea legii Oppia, promulgată în timpul regimului de austeritate impus de ameninţarea iminentă a lui Hannibal şi care interzicea sexului frumos podoabele de aur, rochiile colorate şi utilizarea trăsurilor. Pentru prima oară în istoria Romei, femeile deveneau protagoniste într-o problemă, luau o iniţiativă politică, îşi afirmau, cu alte cuvinte, drepturile.

Marcus Porcius Cato, în calitate de cenzor însărcinat cu supravegherea moravurilor, s-a opus în Senat cererii. Şi discursul său, transmis nouă de Titus Livius, spune multe despre transformările petrecute în aceea vreme în viaţa de familie şi socială a Romei.

„ Dacă fiecare dintre noi şi-ar fi păstrat autoritatea şi drepturile de soţ în propria-i casă, n-am fi ajuns azi aici. Acum, priviţi unde suntem: aroganţa femeii, după ce a redus la zero libertatea noastră de acţiune în cadrul familiei, este pe cale s-o distrugă chiar şi în For. Aduceţi-vă aminte că ne-am străduit să le ţinem în mână pe femeile noastre şi să înfrânăm bunul lor plac atunci când legile ne permiteau s-o facem. Ei bine, închipuiţi-vă ce o să fie de acum înainte dacă aceste legi vor fi revocate, iar femeile aşezate pe acelaşi picior de egalitate cu noi. Voi le cunoaşteţi pe femei: faceţi-le egale cu voi şi îndată o să vă treziţi cu ele în cârcă, drept stăpâne. Până la urmă aşa o să fie: în întreaga lume, bărbaţii le conduc pe femei, iar romanii, care stăpânesc lumea, se lasă conduşi de femei.”

Istoria unui furt

În Antichitate, Sparta, Atena, Siracuza, Miletul, Roma şi Cartagina au luptat fără succes timp de secole, pentru aflarea secretului purpurii, colorant preţios care constituia monopolul cetăţilor feniciene Tyr şi Sidon.

Legat de aceasta, Cato cel Bătrân, pe când îndeplinea funcţia de cenzor la Roma, a relatat o îndrăzneaţă misiune de spionaj. Trimis de senatul roman la Cartagina, sub pretextul însărcinării oficiale de arbitru în conflictul dintre Masinissa şi Cartagina, el răpeşte de acolo doi sclavi fenicieni, care preparau pentru cartaginezi purpura şi îi aduce la Roma. Aici le sunt puse la îndemână mijloacele necesare pentru a-i învăţa pe roamani tehnica extragerii purpurii şi vopsirea ţesăturilor.

Rămâne o singură întrebare. Cum de nu se gândiseră de la început la metoda asta "originală"?

Cicero

În tinereţe Cicero a ajuns pe insula Rhodos, unde se găsea renumita şcoală de artă oratorică şi vestiţii profesori Apollonios şi Poseidonos. Se spune că Apollonios, neştiind nici un cuvânt în limba latină, l-a rugat pe Cicero să rostească o cuvântare în limba greacă. Ascultând discursul strălucit al tânărului roman, cei prezenţi l-au copleşit pe orator cu laude. Apollonios asculta cuvântarea cu o înfăţişare tristă. Când oratorul şi-a încheiat discursul, faimosul profesor a spus:

— Te laud, Cicero, şi mă minunez de talentul tău, însă îmi pare rău de soarta Greciei: unicele comori ce ne-au mai rămas — cultura şi retorica — şi pe acestea acum le-au cucerit romanii!

Romulus

Romulus şi Remus, fii zeului Marte, au hotărât, dimpreună cu oamenii lor, să zidească un oraş nou pe locul unde se oprise cândva albia lor şi-i alăptase lupoaica. Fraţii discutau unde anume să construiască oraşul, cum să-l numească şi cine să-i fie stăpânitorul. Romulus alese colina Palatinului, iar Remus considera că ar fi mai bine să înalţe oraşul pe dealul Aventin. Până la urmă fraţii au hotărât să se supună voinţei zeilor, iar pentru a o afla, trebuiau să urmărească zborul păsărilor. Cei doi fraţi se aşezară deci unul într-o parte şi celălalt în alta, aşteptând vulturii, consideraţi pe atunci păsări prevestitoare. Din partea unde şedea Remus au apărut şase vulturi. Peste câteva clipe chiar deasupra capului lui Romulus au trecut în zbor douăsprezece păsări.

Şi s-a iscat gâlceava. Remus susţinea că învingător este el, pentru că mai întâi lui i s-au arătat păsările. Dar Romulus era ferm convins că anume el trebuie să fie rege, din moment ce a văzut mai mulţi vulturi.

Romulus s-a apucat să sape şanţul care avea menirea să înconjoare zidurile viitorului oraş, dar Remus îşi bătea joc de munca fratelui său şi îl risipea. Şi astfel, în bătaie de joc, Remus sări peste şanţ. De data aceasta însă şi-a plătit scump nechibzuinţa. Se zice că l-ar fi ucis Romulus, pentru că frate-său îl scosese din răbdări, şi că după întâmplarea aceasta Romulus ar fi zis: „Aşa se va întâmpla cu oricine va îndrăzni să treacă peste zidurile oraşului meu!"

Cezar

Iulius Cezar era unul din acei romani abili care credeau numai în ei înşişi, în capacitatea lor unică de a reinstaura legea şi ordinea. Cicero a întrevăzut “masca profundă şi periculoasă de sub zâmbetul său binevoitor”(Plutarh). “Percep o înclinaţie

către tiranie în toate proiectele lui dar, pe de altă parte, când îl vezi aşezându-şi părul cu atâta grijă şi scărpinându-se în cap cu un singur deget, abia dacă îmi pot imagina că un asemenea om ar putea să conceapă un plan atât de mare şi de fatal ca distrugerea bunăstării romane."

Curând, Cezar avea să dovedească de ce era în stare, punând capăt existenţei republicii.

*****

Cezar a urmărit tot timpul proiectul lui de a strânge suficient prestigiu şi bani pentru a căpăta puterea supremă în Roma. Şi-a găsit însă timp şi pentru o viaţă amoroasă bogată dovedită mai ales de activităţile extramaritale despre care ştim că au fost foarte numeroase din lista amantelor întocmită de Suetonius care, după moda vremii, includea şi soţiile şi fiicele prietenilor lui.

Era plin de curtoazie şi de farmec, cu trăsături ferme, dar delicate. Un om puternic şi atrăgător, aşa cum era Cezar, trebuie să se fi distrat copios în afara câmpului de luptă, după cum spunea balada cântată de soldaţii lui cu ocazia triumfului –„ încuiaţi-vă fiicele, romani, şeful vostru cel chel e pe drum."

*****

Plutarh povesteşte că, la un moment dat, Cezar a căzut prizonier în mâinile piraţilor, care dominau pe mare şi pe multe insule. Piraţii i-au cerut ca răscumpărare 20 de talanţi.

- Ieftin mă preţuiţi, a spus râzând Cezar şi le-a propus în schimbul eliberării sale 50 de talanţi.

Trimiţându-şi însoţitorii să adune bani pentru răscumpărare, Cezar a rămas la piraţi cu un prieten şi două slugi. Acolo ei au stat peste două luni. Cezar nu era deloc îngrijorat de faptul că se găseşte în mâna piraţilor şi se comporta aşa de parcă aceştia ar fi fost soldaţi din corpul său

de gardă. Plecând la culcare, el le interzicea să facă gălăgie şi să cânte, participa la exerciţiile lor de gimnastică, le citea discursurile şi poeziile sale. Deoarece piraţii nu erau încântaţi de scrierile lui, el îi certa, numindu-i sălbatici, şi promitea că îi va răstigni. Piraţilor aceste cuvinte li se păreau comice şi nu o dată ei rămâneau uimiţi de caracterul vesel al prizonierului.

Dar s-a dovedit că multe din cuvintele lui Cezar nu erau o simplă ameninţare. După ce piraţii au primit cei 50 de talanţi, în schimbul cărora Cezar a fost eliberat, el a echipat câteva corăbii militare şi a pornit să-i urmărească pe ofensatorii săi. Pe neaşteptate el i-a prins aproape pe toţi lângă insula Farmacusa, unde fusese ţinut în prizonierat. Banii plătiţi i-a luat înapoi şi a poruncit ca piraţii să fie răstigniţi pe cruci fără judecată, neaşteptând hotărârea autorităţilor romane.

Mai târziu linguşitorii preamăreau bunătatea lui Cezar, care, pentru a uşura suferinţele pedepsiţilor, a poruncit ca aceştia să fie întâi strangulaţi, apoi răstigniţi. Nu ştim ce părere au avut piraţii despre bunătatea lui Cezar!

*****

Se spune că atunci când Cezar, descurajat de evenimentele de la Roma, trecea cu slugile sale printr-un orăşel sărac din Galia, careva din însoţitori, voind să-l înveselească, l-a întrebat râzând:

- Oare aici, în această fundătură, oamenii la fel luptă pentru putere, stârnesc intrigi şi se invidiază?

- Desigur, a răspuns Cezar. Însă eu aş prefera să fiu primul aici, decât al doilea la Roma!

Aceasta nu a fost unica dovadă care vorbea despre infatuarea şi ambiţia lui Cezar.

Odată, în Spania, citind o carte despre Alexandru Macedon, pe neaşteptate el a început a plânge.

- Ce s-a întâmplat? l-au întrebat prietenii.

- Alexandru la vârsta mea supusese multe ţări, a spus Cezar, iar eu n-am săvârşit încă nici o faptă măreaţă.

*****

Ostaşii povesteau cu entuziasm despre modestia şi simplitatea lui Cezar. Odată, iarna, el împreună cu ostaşii săi a fost prins pe drum de o vreme rea şi a nimerit la un om sărac, în a cărui căsuţă putea să încapă numai un om.

- Onorul, a spus Cezar, se dă celui mai puternic, iar necesarul celor mai slabi.

Lăsându-l în bojdeucă pe secretarul său bătrân, Cezar cu însoţitorii săi s-a instalat sub un şopron, în faţa căsuţei.

Altă dată Cezar a fost primit de un locuitor bogat din capitala Galiei Cisalpine. Stăpânul le-a propus sparanghel stropit cu ulei de măsline nerafinat. Oaspeţii s-au indignat. Mulţi şi-au exprimat nemulţumirea.

- Dacă nu vă place, a spus Cezar, lăsaţi masa în tăcere. Cine arată lipsa de bună creştere a altuia, nu poate servi drept pildă de politeţe. Spunând aceasta, el, fără grabă, mâncă până la sfârşit hrana.

*****

Iată cum prezintă Suetoniu un moment important al carierei politice şi militare a lui Cezar.

Ajunse cu legiunile sale la râul Rubicon, care era ho-tarul provinciei sale. Aici se opri puţin şi, cugetând la planul lui îndrăzneţ, zise către cei mai apropiaţi: „Acum am putea să ne întoarcem. Fiindcă, dacă vom trece acest pod, totul va trebui rezolvat prin arme".

Pe cînd stătea pe gânduri, se petrecu următoarea minune: un om de o mărime şi frumuseţe extraordinară apăru deodată înaintea lui, cântând din

fluier. Afară de păstori, alergară la el să-l asculte mulţi soldaţi din posturi, între care şi trompeţi. Răpind o trompetă de la un soldat, omul sări în apă şi, sunând puternic din trompetă, se îndreptă spre malul celălalt.

Atunci Caesar zise: „Să mergem unde ne cheamă mi-nunile zeilor şi nedreptatea duşmanilor noştri. Zarul a fost aruncat".

Astfel, Cezar, în ziua de 10 ianuarie 49 î.Hr.şi-a condus trupele peste râul Rubicon, care constituia graniţa dintre Galia Cisalpină şi Italia, începând războiul civil împotriva lui Pompei.

*****

După victoria de la Zala (anul 47 î.Hr.) asupra lui Farnace, regele Pontului, Cezar a trimis la Roma o scrisoare cu numai trei cuvinte:"Veni, vedi, vici!" ("Am venit, am văzut, am învins!"). Istoricul Plutarh, care relatează acest fapt, arată că Cezar n-a alcătuit textul în grabă sau la întâmplare, ci intenţionat a scris cele trei cuvinte, pentru a sublinia astfel scurtimea şi iuţeala luptei.

*****

Pompeia, cea de-a treia soţie a lui Cezar, a fost judecată pentru ultragiu la pudoare şi religie: era acuzată că îşi adusese iubitul, pe Clodius, travestit în femeie, în incinta sacră a zeiţei Bona, a cărei preoteasă era însăşi Pompeia.

Clodius, un tânăr aristocrat frumos, ambiţios şi lipsit de scrupule, frecventa casa lui Cezar, îi admira politica şi, ceva mai mult, nevasta. Totuşi, nu se ştie dacă ea i-a fost complice atunci când l-au surprins pe tânăr comiţând această impietate. Cezar, care îşi anunţase intenţia de a divorţa de Pompeia, chemat să depună mărturie la proces, a proclamat nevinovăţia soţiei. Când judecătorul l-a întrebat de ce mai divorţează

atunci, el a răspuns: “Pentru că soția lui Cezar nu poate fi nici măcar bănuită!”

*****

Suetonius despre Cezar: "Suporta greu chelia, care i-a adus adesea glume răutăcioase. De aceea, îşi aducea spre frunte părul puțin pe care îl mai avea la ceafă şi, din toate onorurile pe care i le-au decretat Senatul şi poporul roman, cel mai plăcut i-a fost acela care-i dădea dreptul să poarte permanent pe cap o cunună de lauri ca să-şi ascundă chelia".

*****

Complotiştii au hotărât să-l ucidă pe Cezar în Senat, în ziua idelor lui Marte, când senatorii, ca întotdeauna, se adunau în şedință. Cezar venea într-o litieră. Şase robi au luat litiera de pe umeri şi dictatorul a coborât. El s-a pornit spre fotoliul său. Complotiştii au format în jurul dictatorului un cerc strâns, iar unul dintre ei s-a adresat lui Cezar cu rugămintea să-l reîntoarcă din exil pe fratele său. Cezar a refuzat. Atunci asupra dictatorului au început să curgă loviturile de pumnale. Însângerat, Cezar a încercat să-şi facă drum prin mulțimea de ucigaşi. Deodată, îl văzu pe Brutus, care ridicase pumnalul.

- Şi tu, Brutus? a exclamat Cezar. Acestea au fost ultimele lui cuvinte. Dictatorul a căzut mort lângă piedestalul statuii de marmură a duşmanului său, Pompeius.

Brutus

Iunius Brutus, potrivit unei legende, ridicase poporul împotriva ultimului rege roman, Tarquinius Superbus. După izgonirea lui Tarquinius, Iunius Brutus a devenit consul al Republicii romane (509 î.Hr.). În acest post el a devenit celebru prin puterea voinței şi bărbăției sale.

Odată, descoperind un complot împotriva Republicii, la care participau doi fii ai săi, Brutus a reprimat dragostea părintească şi a poruncit să fie executaţi tinerii vinovaţi. El privea cu austeritate cum lictorii i-au înşfăcat pe tineri şi i-au decapitat. Securitatea statului era pentru Brutus superioară dragostei părinteşti!

Marc Antoniu

Plutarh, referindu-se la Marc Antoniu, poveştete că începutul puterii sale a fost mai ales dărnicia lui şi mâna sa care nu era niciodată econoamă ori zgârcită pentru prieteni şi soldaţi. Dărni-cia asta a lui i-a netezit drumul spre putere şi, când a ajuns mare, l-a făcut mai mare, cu toate greşelile sale. Iată o pildă:

A poruncit odată să i se dea unui prieten un milion de sesterţi. Intendentul său s-a mirat şi a turnat banii în mijlocul odăii, ca să-i dea a înţelege că-i prea mare darul. Antoniu l-a întrebat: "Ce-i asta?" — "Banii pe care ai poruncit să-i dăruim", răspunse intendentul. Antoniu îi pricepu gândul şi-i zise: "Cre-deam că un milion sunt bani mulţi, dar e prea puţin — mai pune încă pe-atât!"

*****

Iată cum prezintă Plutarh relaţia dintre Marc Antoniu şi Cleopatra, regina Egiptului.

“De era Antoniu serios ori de era vesel, se uita în ochii lui şi ştia ce să-i spună, ce să-i facă. Era veşnic alta şi tot dragă, tot plăcută. Ca un copil se ţinea de el zi şi noapte. Amândoi jucau zaruri, amândoi benchetuiau, amândoi vânau; de exersa An-toniu la arme, ea stătea şi-l privea. Se îmbrăca în haina de roabă şi purcedea cu dânsul noaptea pe ulițe, Antoniu fiind îmbrăcat ca servitor. El se oprea pe la uşile şi ferestrele

oamenilor şi făcea glume pe so-coteala celor din casă. De câte ori n-a fugit el ocărât, câţi n-au aruncat cu pietre şi beţe după ei! Cam bănuiau alexandrienii cine strică noaptea liniştea pe la case, totuşi îi înveseleau bufoneriile sale. Glumind, ziceau cu eleganţă: "Antoniu în faţa romanilor pune masca tragediei; cu noi, pe cea a comediei".

Câte şotii şi glume n-a făcut! Am să spun numai una. Odată s-a dus Antoniu la pescuit cu undiţa; era şi Cleopatra cu el. Nu prinse nici un peştişor şi nu mai putea de necaz. Îi era ruşine de Cleopatra. Ce să facă? Dădu pe ascuns poruncă unor pescari să meargă înot pe sub apă şi să înfigă în undiţă peşti prinşi mai înainte. Aruncă Antoniu acum undiţa: o scoase afară cu peşte; şi aşa de câteva ori. Egipteanca înţelese cum merge treaba, dar s-o fi văzut cum se mira de norocul lui Antoniu! Se sculară să plece. "Să poftiţi şi mâine, prieteni, aici la pescuit, să vedeţi norocul generalului", zise surâzând celor ce-i însoţea.

A doua zi vin ei toţi, se suie în bărcile de pescari şi aruncă Antoniu undiţa. Cleopatra spune unui rob să înoate pe sub apă înaintea pescarilor şi să înfigă în undiţă un peşte sărat, din cei din Marea Neagră. Antoniu crezu că s-a prins peştele şi trase undiţa. Când au văzut peştele sărat, au râs cu lacrimi. Cleopatra-i zise: "Generale, lasă undiţa pentru noi, căci tu ai de vânat cetăţi, regi şi imperii!”

Augustus

Calendele erau la romani prima zi a lunii. Şi era şi ziua fixată pentru plata datoriilor. Rău-platnicii ziceau, în derâdere, că vor plăti la calendele greceşti, deoarece grecii nu aveau calende şi, deci, asta însemna niciodată. Istoricul Suetoniu povesteşte că împăratul Augustus obişnuia să dea acest răspuns creditorilor săi.

Saturnalii

La Roma, în fiecare an, în zilele de 16, 17 şi 18 decembrie, se desfăşurau în antichitate marile serbări denumite Saturnalii. În acele zile, sclavii se bucurau de o libertate sui-generis. Erau trataţi ca cetăţeni liberi, egali cu stăpânii lor. Aveau voie să îmbrace toga, dădeau comenzi şi chiar stăpânii lor îi serveau la masă. Bineînţeles, era vorba de o extravaganţă căci, imediat după serbări, sclavii îşi reluau poziţia lor de asupriţi, plătind un an întreg de robie cele trei zile de iluzorie libertate.

Vespasian

Împăratul Vespasian, ajuns la vârsta de 69 de ani, continua să se ocupe de treburile împărăţiei. Şi chiar în ziua morţii, coborând cu o ultimă sforţare din patul de suferinţă, s-a ridicat în picioare spre "a sta la datorie". "Un împărat trebuie să moară în picioare" au fost cele din urmă cuvinte ale lui.

Cincinnatus

Când delegaţii s-au dus la Lucius Quintius Cincinnatus (sec. V î.Hr.) să-i înmâneze însemnele demnităţii de consul roman, l-au găsit cu plugul pe ogor. După ce fusese consul şi dictator şi salvase republica romană, a demisionat şi s-a întors la coarnele plugului. La 80 de ani, modest şi retras, încă mai lucra la câmp, când a fost numit din nou dictator, făcându-şi încă o dată datoria!

Judecata lui Piso

Seneca povesteşte că pretorul Piso condamnase pe un cetățean pentru omor, dar în momentul când osânditul a fost dus în piață pentru a fi executat, şi-a făcut apariția omul pe care toți îl credeau asasinat. Centurionul a suspendat execuția şi a trimis la Piso să i se explice cazul. Concluzia? Piso i-a condamnat pe toți trei la moarte: pe primul pentru că deja exista o sentință capitală împotriva lui, pe centurion pentru că nu a executat ordinul, iar pe presupusa victimă, fiindcă a fost cauza morții a doi oameni nevinovați!

Ianus

Legenda spune că Ianus a fost primul rege al Romei; întrucât i-a acordat ospitalitate lui Saturn, atunci când acesta a fost alungat din Olimp de fiul său Jupiter, a primit drept răsplată darul de a cunoaşte trecutul şi de a prevedea viitorul. De aceea, romanii, în statui şi pe monedele lor, îl reprezentau cu două fețe, una privind în trecut şi alta înainte, spre viitor.

Legat de această reprezentare, poetul Ovidiu spunea în glumă că Ianus a fost singurul dintre zei care şi-a văzut spatele!

Caligula

Incitatus este unul dintre numeroşii cai vestiți cu care mitologia, istoria şi literatura (Pegas, Bucefal, Rosinanta) au populat arena cărților. Istoria lui e adevarată, fiind povestită de Suetoniu în **Viețile celor 12 cezari.**

Caligula era, fără îndoială, vinovat de multe decizii bizare şi crude, chiar şi pentru standardele romane. El a fost, probabil, victima unei boli mintale, necunoscute în acele vremuri. Dar, daca el a iubit vreodată ceva, atunci acela a fost calul său, Incitatus. Desele sale atenții prosteşti arătate

frumosului armasar alb ar putea fi semnele unei alienații mintale.

Cert este că, oricare ar fi motivul, calul adorat al lui Caligula a intrat în legendă. Unii spuneau că acest cal era îngrijit de optsprezece servitori şi că era hrănit cu ovăz amestecat cu fulgi de aur; după spusele lui Suetonius, Incitatus avea grajd de marmură, cu iesle de fildeş, pături purpurii şi o salbă de pietre prețioase la gât. Suetonius scria, de asemenea, că planul lui Caligula era să-l facă pe Incitatus consul.

Caligula îi găsise calului chiar şi o soție, numită Penelopa. Se spune că împăratul Caligula pretindea ca acest cal al său ar fi o combinare a tuturor zeilor şi cerea ca animalul să fie venerat ca atare. Calul putea, de asemenea, să invite demnitarii să ia masa cu el, având în acest scop o casă plină de servitori capabili să întrețină astfel de invitați.

*****

Cruzimea lui Caligula a ajuns să depăşească orice imaginație. Suetoniu povesteşte că, lipsind carnea pentru hrana fiarelor sălbatice destinate luptelor de gladiatori, Caligula a ordonat să li se arunce prizonierii drept hrană. Pe alți deținuți i-a pus în cuşti şi i-a tăiat în două cu fierăstrăul.

La fel de crud s-a dovedit a fi şi cu membrii familiei sale. Dacă ar fi să-l credem pe Dio Cassius, Caligula a obligat-o pe bunica sa, Antonia, o femeie remarcabilă, să se sinucidă. Cât despre Claudius, unchiul lui Caligula, acesta a rămas în viață pentru că era sau se prefăcea a fi un idiot, un individ şters, mereu cu nasul în cărți. Caligula a pornit un razboi şi împotriva filosofiei. A exilat şi condamnat la moarte mulți învățați. Seneca a scăpat doar pentru faptul că, fiind bolnav, s-a crezut că mai are foarte puțin de trăit.

Despre trădare

Istoricul Plutarh prezintă trădarea Tarpeii, fiica comandantului roman Tarpeius, pe care Romulus îl însărcinase să apere Roma în timpul războiului cu sabinii. Tarpeia, îndrăgostindu-se de regele sabin Tatius, care-i făgăduise nişte brăţări de aur, şi-a trădat patria deschinzând porţile cetăţii şi predând sabinilor Roma. Tatius a poruncit atunci să i se dea Tarpeii brăţările promise. El cel dintâi şi-a scos brăţara de pe mână şi scutul, aruncându-le asupra trădătoarei. La fel au făcut sabinii, încât Tarpeia a murit îngropată sub scuturi. Lui Tatius i-a plăcut trădarea, dar a disprețuit-o pe trădătoare.

Plutarh mai aminteste de Iuliu Cezar, care a spus regelui trac Rhoemethalkes " îi era plăcută trădarea, dar îl ura pe trădător."

Acest sentiment față de trădători – conchide Plutarh – îl au toți cei ce se servesc de ei.

Cornelia

Cornelia, celebra matroană romană, fiica lui Scipio Africanul, ramasă văduvă, a refuzat propunerea lui Ptolemeu de a deveni regina Egiptului, preferând să se consacre educației fiilor ei Tiberius şi Caius Gracchus. Ea le-a insuflat dârzenia şi curajul, dragostea pentru binele public, făcând din ei doi aprigi luptători în slujba poporului.

Când într-o zi o patriciană bogată, etalându-şi giuvaerele scumpe, i-a cerut Corneliei să-i arate şi ea nestematele, aceasta, prezentâdu-şi copiii, i-a spus: " Iată bijuteriile şi podoabele mele."

Memorie

Câteva personaje istorice au rămas vestite prin prodigioasa lor memorie. De pildă, regele Cirus al Persiei, regele Mithridate al Pontului, generalul atenian Temistocle etc. Dar se pare că nimeni nu l-a întrecut pe retorul Marcus Aeneus Seneca (tatăl celebrului filozof). El putea să țină minte până la 2000 de nume pronunțate o singură dată în prezența lui şi apoi să le repete în aceeaşi ordine!

Dați un obol lui Belisarius!

Generalul Belisarius (505-565), vestit comandant, i-a adus mari servicii împăratului Iustinian. Dar, în loc să fie răsplătit cu onorurile cuvenite, împăratul a poruncit să fi închis într-unul din turnurile din Constantinopole şi să-i fie scoşi ochii. Se spune că din turnul unde se afla în captivitate (care există şi astăzi în Turcia, fiind cunoscut sub denumirea de „Turnul lui Belisarius"), bietul general lăsa în jos, cu ajutorul unei funii, casca şi o mică pancartă pe care erau scrise cuvintele „Date obolum Belisario!"

Nu doare, Paetus!

Pliniu cel Bătrân povesteşte, în „Scrisorile" sale, că demnitarul roman Caecina Paetus, implicat într-un complot împotriva împăratului roman Claudius (41-54), a fost condamnat la moarte prin sinucidere. Văzându-l că şovăie, Arria, soția condamnatului, a luat un pumnal şi şi l-a înfipt în piept, apoi l-a scos plin de sânge şi l-a întins soțului, zicându-i: "Nu doare, Paetus!" Devenite proverbiale, ultimele vorbe ale Arriei sunt citate pentru a arăta că onoarea este mai presus decât moartea.

Vai de cei învinşi!

Titus Livius povesteste că în anul 390 î.Hr., după ce au rezistat şapte luni atacului galic asupra Capitoliului, romanii au fost nevoiți să capituleze. Brennus, comandantul galilor, le-a cerut o mare despăgubire pentru a se retrage din Roma. Tribunul Sulpicius a adunat această avere. Dar în timp ce era cântărit aurul, romanii au reproşat că sunt folosite greutăți false. Atunci Brennus, aruncând spada-i cea grea în balanță, a rostit cuvintele ce au devenit proverbiale:"Vai de cei învinşi!"

Horații şi Curiații

Tullius Hostilius, rege al Romei, a fost un om care s-a dovedit a avea o fire cam înfierbântată. El purta în sânge politica, aventura şi lăcomia. Şi avea chef să încingă o bătaie.

Dintre toate cetățile care înconjurau Roma, Alba Longa era cea mai bogată şi cea mai importantă. Nu ştim ce pretext o fi inventat Tullius ca să pornească împotriva ei războiul. Poate că nici unul. Adevarul e însă că într-o bună zi a atacat-o şi a ras-o de pe fața pământului, deşi legenda a transformat acest act de forță într-un episod cavaleresc şi aproape elegant.

Se spune că, de fapt, cele două armate au încredințat soarta armelor lor unui duel între cei trei frați Horați romani şi cei trei Curiați din Alba Longa. Aceştia din urmă au ucis doi Horați. Dar ultimul dintre ei, rămas în viață, i-a ucis la rândul său pe ceilalți trei, hotărând astfel rezultatul războiului.

Ceea ce este adevărat este că Alba Longa a fost distrusă, iar regele ei a fost legat cu picioarele de două care conduse în sens opus, care l-au rupt în două.

Aceasta a fost maniera în care a tratat Roma pe cea considerată patria sa mamă, locul de unde recunoştea singură că veniseră întemeietorii săi.

Un tip ciudat

În anul 197, generalul roman Titus Quintus Flamininus a zdrobit armata lui Filip al V-lea, regele macedonenilor. Numai că Flamininus era un tip ciudat. Învățase greceşte şi era îndrăgostit de civilizația greacă. Nu l-a ucis pe Filip, ci, dimpotrivă, l-a aşezat din nou pe tron. Dupa aceea, cu ocazia marilor Jocuri Istmice, care adunau la Corint delegați din întreaga Grecie, a proclamat că toate popoarele şi oraşele greceşti erau libere, nu mai aveau de plătit tribut, nu mai erau supuse garnizoanelor romane şi puteau să se guverneze după propriile lor legi. Ascultatorii, care se aşteptau la o înlocuire a dominației macedonene cu cea romană, au rămas năuci. Plutarh povesteşte că au izbucnit atunci nişte urlete de entuziasm atât de puternice, că nişte corbi care zburau în stol pe deasupra lor au căzut morți la pământ.

Un dictator ştie ce spune

Arogant, crud, dar comandant de oşti capabil, Sylla a instaurat dictatura în Roma (82-79 î.Hr.), unde a avut o putere absolută.

În ziua în care, după ce renunțase surprinzător la putere şi depusese însemnele de comandant, plecase acasă ca un cetățean oarecare, în uimirea mută a trecătorilor, unul din aceştia s-a luat după el şi l-a insultat. Sylla n-a întors capul nici măcar atunci când individul a devenit necuviincios. S-a adresat numai câtorva prieteni care-l însoțeau:

"Imbecilul! După un asemenea gest n-o să mai existe pe lume nici un dictator dispus să-şi abandoneze puterea."

Dreptatea lui Hadrian

Împăratului Hadrian îi plăcea să mănânce bine, dar detesta banchetele; prefera mesele cu un numar redus de convivi aleşi care, în loc să bea, se pricepeau mai bine să converseze. Şi, pentru a avea asemenea oameni a înfiinţat o universitate, la care a invitat să ţină cursuri pe cei mai străluciţi profesori ai timpului, în special greci. Ei şi elevii lor erau, de altfel, invitaţii săi obişnuiţi. În conversaţie se dovedea un bun partener, acceptând şi părerile contrare sau critica. Ba, într-o zi, i-a reproşat lui Favorinus, un intelectual gal, că îi dă prea des dreptate. "Dar un om care îşi sprijină argumentaţia pe o armată puternică are întotdeauna dreptate", i-a răspuns spiritual tânărul filozof.

Semnul victoriei

În anul 312 Constantin şi Maxenţiu, doi pretendenţi la tronul Imperiului Roman, se aflau faţă în faţă cu armatele lor, la vreo 20 km nord de Roma.

Primul, în urma unor manevre inteligente, a căzut în spatele celui de-al doilea, pe Tibru. Aici, Constantin a privit la cer şi, i-a povestit el mai târziu istoricului Eusebiu, a văzut apărând o cruce în flăcări, care avea scris pe ea aceste cuvinte: "In hoc signo vinces" (Cu acest semn vei învinge). Chiar în noaptea aceia, pe când dormea, un glas i-a răsunat în urechi, sfătuindu-l să aplice semnul crucii lui Hristos pe toate scuturile legionarilor.

În zori, a dat ordine în consecinţă iar, în locul drapelului roman a arborat un steag cu o cruce, având pe ea iniţialele lui Iisus. Deasupra armatei inamice flutura un steag cu simbolul soarelui, acela impus de Aurelian ca noul zeu păgân. Era pentru prima oară în istoria Romei când avea loc un război religios.

Victoria a obținut-o crucea. Iar Tibrul, ducând cu el cadavrele lui Maxentiu şi ale ostaşilor săi, de care era plin, părea că mătură definitiv rămăşiţele lumii vechi.

Horaţiu

Titus Liviu povesteşte că, după victoria împotriva Curiaţilor, Horaţiu se întorcea acasă, purtându-şi cu mândrie trofeele. Sora lui, o fecioară logodită cu unul dintre Curiaţi, l-a întâmpinat şi, recunoscând pe umerii fratelui ei mantaua de războinic a logodnicului, pe care ea însăşi i-o ţesuse, şi-a despletit părul şi a izbucnit în plâns, strigându-şi pe nume logodnicul mort.

Horaţiu, semeţ, a fost scos din fire de bocetele pe care le scotea soră-sa în mijlocul triumfului lui şi a veseliei tuturor. A tras sabia şi a străpuns-o pe copilă, copleşind-o cu vorbe grele: "Du-te – i-a spus – la logodnicul tău, cu dragostea ta ticăloasă, tu, care ţi-ai uitat de fraţii morţi şi de cel viu, care ţi-ai uitat patria. Aşa să piară toate romanele care vor jeli moartea duşmanilor!"

Portretul unui împărat: Claudius

Claudius a fost întotdeauna oaia neagră a familiei sale. Istoricii obişnuiau să pună slăbiciunea lui pe seama poliomelitei, iar acum, pe seama paraliziei celebrale, asociată cu o uşoară spasmofilie ce se considera a fi cauza simptomelor sale care constau în târârea piciorului drept, o voce spartă, răguşită când se emoţiona, îi curgea nasul şi avea un râs incontrolabil; mâinile îi tremurau uşor, iar uneori se împleticea. Se prezenta mai bine când era aşezat şi tăcea.

Nero

Deoarece caracterul lui Nero lăsa mult de dorit, suntem în măsură să-i uităm partea cea bună. Ar trebui să încercăm să ținem minte că nu și-a omorât mama până la 21 de ani. În plus, a făcut-o numai ca să-i fie pe plac iubitei, Poppaea Sabina, pe care a luat-o mai târziu de nevastă și a omorât-o în bătaie în timp ce era însărcinată. A fost vina ei, într-un fel, pentru că-l cicălise că venea acasă târziu de la curse.

Octavia, prima soție a lui Nero și una din fiicele împăratului Claudiu, nu era chiar așa cum ar fi trebuit să fie. Era genul acela de om care poartă pică. Nu-l plăcea pe Nero pentru că îl omorâse pe fratele ei, Britannicus. El ar fi murit oricum, mai devreme sau mai târziu, dar Octavia nu înțelegea asta. Ce putea să facă Nero? A exilat-o, apoi a pus să fie asfixiată în timp ce făcea o baie cu aburi și s-a căsătorit cu Poppaea pentru că dragostea găseşte mereu o cale.

*****

Agrippina a fost o mamă minunată pentru Nero, doar că avea înclinația de a o face pe șefa.

Nu și-a ucis primul soț, pe tatăl lui Nero. L-a făcut doar să se apuce de băut. Cel de-al doilea soț, Crispus Passenius, a murit subit după ce făcuse un testament în favoarea ei și e frecvent acuzată că i-a dat să mănânce ciuperci otrăvite cu arsenic celui de-al treilea, împăratul Claudiu, pentru ca Nero să-i urmeze la tron.

*****

Agrippina era deja, de ceva vreme, o problemă pentru Nero, căci se tot băga unde nu-i fierbea oala și se certa mereu cu el în legătură cu cine trebuia și cine nu trebuia să fie omorât. Cum el îi datora ei totul, din moment ce ea îl scăpase

de Claudiu, sperase să o ucidă cât mai delicat cu putință. Nu voia ca ea să sufere şi n-a precupeţit nici un efort ca asta să nu se întâmple.

I-a dat de trei ori otravă cu efect rapid fără nici un rezultat, apoi a aranjat astfel încât tavanul dormitorului ei să se prăbuşească, strivind-o în somn. Bine-înteles că nici asta n-a mers. Nu merge niciodată când ai nevoie. Fie tavanul nu pică, fie victima doarme, în noaptea cu pricina, în alt loc.

După aceea a încercat s-o înece folosind o barcă ce trebuia să se scufunde. Ghinion. Barca s-a scufundat prea încet, iar ea a scăpat înotând cu o uşurință neaşteptată. Atunci Nero şi-a pierdut cu totul capul şi i-a ordonat sclavului său eliberat, Anicetus, să încerce altceva. Acesta, un individ necioplit, dar practic, a făcut rost de o bâtă şi a omorât-o în bătaie. Ştiau ei ce ştiau, neandertalienii!

După această ispravă, lui Nero i-a mers din ce în ce mai prost. A încercat o carieră de cântăreţ, dar n-a obţinut decât revolta armatei, iar Senatul l-a declarat inamic public. A fost nevoit să se sinucidă pe 9 iunie 68, chiar în ziua în care aniversa asasinarea primei sale soţii. Ei bine, nimeni nu-i perfect!

Lingvistica la Roma se datorează unui canal

Introducerea studiilor lingvistice în Roma este atribuită unei întîmplări pitoreşti care înviorează discursul istoric, de multe ori atît de plicticos.

Crates, filosof şi gramatician stoic, a venit la Roma cu o delegaţie politică la mijlocul secolului al II-lea î.Hr. şi, în timp ce vizita oraşul, a căzut într-un canal deschis şi a ajuns la pat, cu piciorul rupt. Pînă la însănătoşire, ca să treacă timpul mai uşor, a ţinut prelegeri pe teme literare în faţa unui public foarte receptiv.

Capitolul III

FRANCEZII

Cocoşul galic

Romanii îi denumeau gali pe locuitorii Franţei de azi şi se pare că le-au dat acest nume fiindcă mulţi dintre ei purtau moţuri roşcate. Aceste moţuri le-au evocat crestele cocoşilor, iar in latineşte gallus înseamnă cocoş.

După revoluţia de la 1789, în căutarea unei embleme pentru baterea monedelor noi, juriul instituit pentru concurs a recomandat un cocoş, gândindu-se la deşteptare, la vigilenţă, la trezirea conştiinţelor. Poporul însă, când a văzut "cocoşul" pe monedele de 20 de franci, a făcut legătura cu vechii gali. Cocoşul a fost decretat emblemă naţională.

Mai tarziu, Napoleon a desfiinţat acest simbol. Dar cocoşul a revenit odată cu revoluţia de la 1830, începând să fie aplicat şi pe drapele. Sub a Treia Republică (1871) a căpătat o mai mare răspândire şi a devenit alegoria Franţei, reprezentată în grafică prin "cocoşul galic."

Eminenţa cenuşie

Călugărul capucin Francois Le Clerc du Tremblay (1577-1638), cunoscut mai ales sub numele de Pere Joseph, devenit confidentul şi colaboratorul cel mai apropiat al cardinalului Richelieu, umbra acestuia, a fost cel care, pentru întâia oară, a primit porecla de "eminenţă cenuşie" (eminenţă – de la titlul cu care te adresezi unui prelat, şi cenuşie – de la culoare umbrei). Şi, într-adevăr, pe vremea regelui Ludovic al XIII-lea, când Richelieu a condus destinele Franţei, părintele Joseph a fost însărcinat cu numeroase misiuni diplomatice

secrete. Între altele, a dirijat din umbră negocierile păcii de la Ratisbona (1629), acțiunile de arestare a reginei mame a Franței, campanile contra Spaniei etc. Ajunsese astfel, ascuns în culisele palatului, omul cel mai temut din întreg regatul.

La moartea lui Pere Joseph, Richelieu a exclamat: "Mi-am pierdut brațul drept!"

Napoleon şi rufele murdare

Într-un discurs, rostit la 1 ianuarie 1814 în fața deputaților care începuseră a cârti împotriva lui şi a administrației imperiale, Napoleon a spus: "Dacă aveți a vă plânge, trebuia să aşteptați alt prilej când, în fața sfetnicilor mei sau chiar în fața mea, v-ați fi spus plângerile şi, în măsura în care ar fi fost întemeiate, vi le-aş fi satisfăcut. Dar explicația ar fi avut loc între noi, căci *în familie, nu în public, se spală rufele murdare*."

Cu o zi mai devreme

Napoleon a fost primit cu un mare entuziasm în orasul Arras. Notabilitățile urbei, în frunte cu primarul, nu se mai opreau aducându-i laude. Primarul a spus la un moment dat: "Dumnezeu însuşi l-a făcut pe Bonaparte, apoi s-a odihnit." Auzind aceste vorbe, contele Louis de Narbonne a şoptit unuia dintre apropiații săi: "Dumnezeu ar fi făcut mai bine dacă s-ar fi odihnit cu o zi mai devreme!"

Mareşalul şi mumia

Se ştie că Pierre Augereau, comandant de oşti din vremea lui Napoleon, era un om fără şcoală şi că,

dealtminteri, nici nu-l interesa altceva decât problemele artei militare.

Auzind că unul din ofiţerii săi este pe cale să facă o călătorie în Egipt, l-a rugat să-i aducă o… mumie. După mai multe luni subalternul s-a întors din voiaj şi a adus mareşalului obiectul cerut. Augereau l-a examinat cu atenţie, apoi a spus:

- Bine, domnule, îţi mulţumesc, dar nu înteleg de ce mi-ai adus o mumie moartă?!

Rabelais şi otrava

Se povesteşte că marele scriitor Rabelais, întorcându-se odată de la Roma, a fost reţinut, din lipsă de bani, la un han din Lyon. I s-a acordat un sfert de oră spre a-şi achita consumaţia şi a plăti taxa poştalionului până la Paris. Atunci Rabelais a avut o idee năstrușnică: a aşezat într-un loc vizibil din camera sa mai multe pachetele pe care scria: “otravă pentru rege”, “otravă pentru regină”. Hangiul, alarmat, a înştiinţat de îndată autorităţile din Lyon, care l-au trasportat pe Rabelais la Paris cu diligenţa jandarmeriei. Regele Francisc I, aflând adevărul, s-a amuzat şi l-a reţinut pe Rabelais la.. masă!

Generalul De Gaulle a murit. Franţa e văduvă!

Cuvinte rostite de Georges Pompidou, succesorul lui De Gaulle la preşedinţia Franţei, în discursul din 10 noiembrie 1970, a doua zi după moartea marelui General.

Ce cuvinte minunate! Oare câţi oameni politici şi generali români ar merita o asemenea apreciere?

Carol cel Mare şi pasiunea pentru scris

Unul dintre admiratorii lui Carol cel Mare l-a numit cel mai mare intelect al Evului Mediu. Nu era chiar aşa, dar a încercat totuşi să înveţe să scrie şi să citească. Deşi a ajuns până la urmă să stăpânească cititul la un nivel elementar, n-a fost niciodată în stare să scrie altceva în afara propriului său nume, pe care-l trecea cu iniţiale. Dormea cu creionul şi hârtia sub pernă, în caz că ar fi simţit pe timpul nopţii naşterea vreunei abilităţi speciale, dar asta, din pacate, nu s-a întamplat niciodată.

Ludovic al XIV-lea

Cand îşi dădu seama că victoria îi este aproape într-o mare bătălie navală, amiralul Jean Bart îi ordonă fiului său să plece neîntârziat pentru a duce ministrului Pontchartrain o scrisoare în care îi descria în amănunţime lupta.

Ministrul, după ce citi depeşa, se grăbi să-i comunice suveranului vestea cea bună şi cum fiul amiralului era arătos, avea un costum impecabil şi cizme noi de lac ţinu să-l prezinte şi pe acesta monarhului. Dar.. ghinion.Tânărul marinar alunecă în faţa lui Ludovic al XIV-lea şi căzu pe parchetul proaspăt lustruit. Regele se sperie parcă mai mult ca alţii, scoase un strigăt şi făcu un semn curtenilor să-l ajute pe băiat să se ridice: “Nu-i nimic, tinere, spuse regele, se vede că domnii Bart sunt mai iscusiţi corăbieri decât infanterişti.”

*****

După premiera piesei “Burghezul gentilom” care avu loc în prezenţa lui Ludovic al XIV-lea şi a curţii sale, suveranul nu se pronunţă asupra spectacolului. Văzând reacţia regelui,

câțiva curteni afirmară pur şi simplu că piesa e proastă. Moliere nu-i băgă în seamă, dar crezu şi el că piesa displăcuse monarhului.

După a doua reprezentație însă, regele îi spuse lui Moliere:

- N-am vrut să spun nici un cuvânt despre piesa dumneavoastră după premieră. Mi-a fost teamă să nu mă las influențat de jocul bun al actorilor. Dar acum pot să vă spun fără nici o ezitare: n-ați scris niciodată nimic mai seducător ca "Burghezul gentilom". Piesa dumneavoastră este excelentă.

Bineînțeles că după suveran au urmat ceilalți spectatori. Şi cu toții, inclusiv cei care îl criticaseră după premieră, repetară laudele pe care regele le adusese acestei comedii.

*****

Ludovic al XIV-lea, regele Franței, a angrenat țara pe care o conducea într-o lungă serie de războaie. Deşi Ludovic nu lua el însuşi parte la nici o luptă, arăta cel mai viu interes pentru soarta armatelor sale, ba chiar şi pentru binele celui mai mărunt dintre soldați. A dat ordine ca oamenii răniți să primească cea mai bună îngrijire posibilă. Poate urma să mai fie şi altădată nevoie de ei!

Uneori mergea în urma trupelor în caleaşca sa, împreună cu niscaiva amante şi o cutie mare plină cu d-ale gurii, păstrându-se, din pricina doamnelor, la o distanță apreciabilă de acțiune. În schimb, Ludovic era extrem de curajos la vânătoare, unde împuşca mii de potârnichi!

*****

Pe tot parcursul domniei sale, Ludovic lucra opt ore pe zi. Alți regi îşi lăsau miniştrii să greşească în locul lor, dar Ludovic a ținut neapărat să facă toate marile greşeli cu mâna lui!

Scandalul colierului

În anul 1784, reputația Mariei Antoaneta, regina Franței, a suferit o lovitură serioasă prin scandalul colierului de diamante. A fost de fapt un şiretlic pus la cale special pentru a submina statutul reginei.

O femeie care îşi spunea contesa de La Motte, în realitate o excroacă, l-a convins pe înstăritul prinț de Rohan că este una dintre confidentele reginei, iar el a fost de acord să cumpere un colier de diamante pe care Maria Antoaneta, chipurile, şi l-ar fi dorit. Părea că îl aşteaptă recunoştința regală, ba chiar şi favoruri de natură fizică, atunci când a fost răsplătit cu o întâlnire într-un colț întunecos din curtea palatului regal cu "Maiestatea Sa"- de fapt, o prostituată îmbrăcată într-o rochie asemănătoare uneia purtate de regină. Imediat după ce bijutierul a venit să-şi primească plata, povestea a devenit publică şi scandalul a izbucnit.

În ciuda faptului că Maria Antoaneta n-a ştiut nimic despre cele întâmplate, ideea că ar putea acorda favoruri sexuale pentru o bijuterie a fost considerată îndeajuns de credibilă pentru popor, fapt ce i-a afectat profund imaginea publică.

O eroare

Una din legendele revoluției franceze din 1789 spunea că Maria Antoaneta, auzind că poporul suferă din lipsa pâinii, a replicat – cinic sau naiv – "Să mănânce cozonac!" Dar expresia circula deja la curtea franceză cu mult înaintea urcării pe tron a prințesei austriece.

Astăzi se ştie precis că aceste cuvinte nu au pornit de la Maria Antoaneta. În "Confesiuni", scriitorul francez Jean Jacques Rousseau aminteşte că expresia a fost folosită de o "mare prințesă" atunci când a aflat că țaranii nu au pâine. Dar volumul fusese scris în 1767, cu trei ani înainte ca Maria

Antoaneta să ajungă în Franța. Când a fost în sfârșit publicat, în ultimii ani ai domniei acesteia, cuvintele i-au fost atribuite în mod eronat reginei.

Georges Clemeanceau

Despre Georges Clemenceau, celebru ca om politic, se ştie mai puțin că a fost şi un remarcabil publicist. Director – între altele – al ziarului "L'Aurore", în coloanele căruia Emile Zola a publicat vestita scrisoare deschisă către preşedintele republicii, intitulată "Acuz!" şi care a declanşat istorica "Afacere Dreyfus", Clemenceau pusese în toate birourile gazetei următorul anunț: "Domnii ziariști sunt rugați să nu părăsească redacția înainte de a veni!"

Misiune secretă

Prințului d'Orange i se încredințase o misiune secretă. Unul din ofițerii pe care îl selectă să îl însoțească îl rugă să-i spună câteva amănunte despre aceasta.

- Nu ştii că e expediție secretă?
- Desigur.
- Atunci sunt sigur că vei păstra secretul până la capăt.
- Fiți sigur de asta.
- Să ştii că şi eu voi face la fel!

Scriitorul, cămila şi artista

Scriitorul Gustave Flaubert, vorbind despre o artistă, i-a spus cămilă. Artista, aflând, l-a dat în judecată pentru insultă. Judecătorul l-a condamnat pe scriitor la cinci franci amendă.

- Prin urmare, întrebă Flaubert, e interzis să-i spui unei doamne cămilă?
- Absolut interzis – răspunse judecătorul.

- Dar unei cămile i se poate spune doamnă?

- Cât pofteşti. Codul nu prevede sancţiuni pentru asemena caz.

Atunci scriitorul se întoarse către actriţă:

- Vă salut, doamnă!

Prietenii

Fiind întrebat care este părerea sa despre infern şi paradis, Jean Cocteau se gândi un moment şi spuse apoi surâzând:

- Nu pot să vă răspund, am prieteni şi colo şi colo!

Victor Hugo

În 1822, la vârsta de 20 de ani s-a căsătorit cu o prietenă din copilărie, Adele Foucher. Amundoi erau virgini, iar el insista ca ea să păstreze cea mai strictă modestie, mustrând-o când şi-a ridicat poala rochiei pentru a traversa o stradă noroioasă, dezgolindu-şi astfel glezna!

*****

De la puritanismul din tinereţe promovase, pe la 1830, la o promiscuitate boemă. Avea o amantă permanentă – Juliette Drouet, o actriţă – şi era încurcat în multe alte aventuri, de obicei întâmplătoare, cu servitoare şi altele de acelaşi soi.

În 1844 a început o legătură cu Leonie Biard, soţia nemulţumită a unui pictor mediocru. Leonie era cu doar patru ani mai mare decât fiica lui Hugo, Leopoldine. Când i-a devenit amantă, el a început să-i scrie dese scrisori de dragoste. Ea era încântată.

Ce nu ştia, însă, era că multe dintre pasajele cele mai înflăcărate erau copiate din scrisorile de dragoste pe care Hugo le scrisese Juliettei şi din cele pe care aceasta i le trimisese lui.

Ceea ce nu stia nici el era că soţul lui Leonie, bănuitor, pusese să fie urmărită.

La 4 iulie 1845, Hugo şi Leonie au fost surprinşi în pat de doi detectivi de poliţie. Ca o femeie măritată să se angajeze într-o "conversaţie criminală" era un delict grav, iar Leonie, prinsă asupra faptului, a fost dusă la închisoarea pentru femei. Cât despre Hugo, el a prezentat o medalie de aur, pe care o purta întotdeauna la gât pe un lanţ, care atesta că este pair al Franţei şi il proteja de arestare în asemenea cazuri. Prin urmare a fost eliberat şi s-a întors acasă dimineaţa, şi-a trezit nevasta şi s-a spovedit.

Ea, destul de interesant, n-a fost tulburată să afle că amanta oficială, pe care o ura, avea o rivală. Dinpotrivă, a luat-o pe Leonie sub aripa sa ocrotitoare, a vizitat-o la închisoare, i-a îngăduit lui Hugo să-şi reia legătura cu ea după ce a fost eliberată şi a avut grijă ca Juliette să afle totul. Mai mult, Leonie s-a mutat în casa lui Hugo sub ocrotirea lui Adele.

Până la urmă, chiar Hugo a dat-o afară, plângându-se neveste-sii: "Trebuie să mă tiranizezi întruna? Nu-mi dai voie nici măcar să-mi aleg singur amanta?"

*****

Regele Ludovic Filip l-a făcut pe Hugo pair al Franţei, cu toate privilegiile speciale ce însoţeau acest titlu, inclusiv un loc în camera superioară a Parlamentului. Relaţiile lui Hugo cu acest cumsecade monarh au fost cordiale, iar într-un rând, o conversaţie în tete-a-tete avută la Palatul Tuileries s-a prelungit atât de târziu în noapte încât servitorii, crezând că toată lumea era deja în pat, au stins luminile, iar regele a

trebuit să găsească şi să aprindă o lumânare, apoi să descuie poarta dinspre stradă ca musafirul să poată pleca!

Moda în materie de păduchi, sec. al XVIII-lea

În secolul al XVIII-lea, chiar şi nobilii de la Curtea Franţei stăteau prost de tot cu igiena. Păduchii umblau peste tot, inclusiv în perucile curtenilor. Bineînţeles că muşcăturile lor procurau mâncărimi de nesuportat şi de la mâncărimi se ajungea la fel de bine înţeles la scărpinat între perucă şi pielea capului/părul natural.

Pentru activitatea asta s-au inventat furculiţe speciale, din argint sau fildeş. Furculiţele de scărpinat au devenit un accesoriu dorit de curteni, într-o formă cât mai estetică. Ceva la modă, cu alte cuvinte.

Voltaire şi sluga

Voltaire avea o slugă foarte leneşă. Într-o zi, Voltaire trebuia să meargă undeva şi în vremurile acelea străzile erau pline de noroi şi trebuia ca cizmele să fie curăţate după fiecare ieşire. Sluga fusese anunţată că stăpânul trebuia să plece, însă acesta de lene nu-i curăţa cizmele spunându-i:

- Pentru ce să vi le mai curăţ dacă peste doua ore vor fi tot atât de murdare?

Voltaire se încălţă cu ele, aşa murdare cum erau, plecă şi nu zise nimic, "uitând" să-i lase cheia de la cămara cu mâncare. Sluga observă aceasta şi fugi după stăpân:

- Stăpâne, aţi uitat să-mi lăsaţi cheia de la cămară, eu ce mănânc dacă nu-mi lăsaţi cheia?

- Dragul meu, pentru ce să mai mănânci dacă peste două ore vei fi la fel de flămând? - îi răspunse Voltaire.

Blestemul

A rămas în legendă că, înainte de a fi mistuit de flăcările rugului, Jacques de Molay, marele maestru al Templierilor, a rostit un blestem, chemând la judecata divină, până ce se va fi împlinit anul, pe Papa Clement al V-lea, pe regele Filip cel Frumos şi pe ministrul acestuia, Nogaret. Suveranul francez era de faţă la execuţie şi asculta cumplitele vorbe neclintit. Pentru el, scena atroce la care asista nu era decât un episod printre atâtea altele în lunga şi necrutătoarea luptă ce o ducea manat de pofta banilor şi a puterii.

Atâta doar că, fără să ştie, se afla aproape de capătul drumului. Printr-o ciudată potrivire, toţi cei trei asupra cărora fusese aruncat blestemul aveau să se petreacă din lumea celor vii până la sfârşitul anului 1314, adică până la împlinirea sorocului proferat de mai marele călugărilor cavaleri, ars ca eretic.

Capitolul IV

ENGLEZII

Newton

Newton, celibatarul, a invitat o dată pe un bun prieten al său la masă. Acesta vine la ora fixată şi, ca să nu-l deranjeze pe Newton de la lucru, se duce direct în sufragerie, asteptând pe ilustrul său amic să termine lucrul şi să vină la masă. Dar Newton nu mai ieşea din biroul său de lucru. Atunci prietenul, răzbit de foame, se aşează la masă, pe care era un pui fript sub un clopot, mănâncă o jumătate de pui şi plecă fără să-l avertizeze pe Newton. Mult mai târziu l-a răzbit foamea şi pe Newton. Savantul uitase complet de invitaţia pe care o adresase prietenului său. Newton vine în sufragerie, vede că e lipsă o jumătate de pui şi-şi spuse: "Uite ce distrat sunt; am mâncat şi am uitat". Şi se întoarce la lucru.

*****

Faima lui Newton ajunsese până la "fiul cerului", împăratul Chinei. Acesta l-a felicitat într-o scrisoare, punându-i adresa: ***Lui Newton, în Europa*** . Şi Newton a primit scrisoarea. Aceasta arată ce ştiau contemporanii despre descoperirile sale!

Oliver Cromwell

La 20 aprilie 1653, lordul-general Cromwell a intrat în Parlament şi s-a asezat pe una din bănci. A ascultat, şi-a pierdut răbdarea, apoi s-a ridicat şi a spus: “Haide, hai, ne-am săturat de toate acestea. Am să pun capăt pălăvrăgelilor

voastre… Spuneţi că sunteţi un Parlament; nu sunteţi. Unii dintre voi sunt beţivani, alţii curvari… Cum puteţi fi un Parlament prin graţia lui Dumnezeu? Plecaţi, vă spun…"

După ce i-a dat afară pe toţi, a poruncit să se încuie uşile. În acest mod puţin onorabil şi-a încheiat existenţa "Parlamentul cel lung", instituţie care avusese un rol atât de important în timpul revoluţiei engleze.

*****

Oliver Cromwell, omul care a condus Anglia ca un adevărat suveran pe la mijlocul secolului al XVII-lea; omul care a condus revoluţia ce l-a trimis la eşafod pe regele Carol I; omul care s-a luptat pe mări biruind pe olandezi; omul acesta puternic şi glorios a fost învins de... un grăunte de nisip! De micul grăunte de nisip care i s-a aşezat în uretră şi i-a provocat moartea.

Întâmplarea este consemnată de scriitorul francez Blaise Pascal în cartea sa "Cugetări".

Ordinul Jartierei

"Ruşine aceluia ce de rău gândeşte". Aceste cuvinte alcătuiesc deviza celei mai înalte decoraţii britanice: Ordinul Jartierei, care, în principiu, nu este acordat decât suveranilor, şefilor de state şi membrilor familiei regale, numărul beneficiarilor fiind limitat la numai 25. Această deviză este brodată în argint pe o jartieră de catifea albastră, pe care bărbaţii o poartă la genunchiul stâng, iar femeile, la braţul drept.

Ordinul Jartierei a fost instituit în anul 1348 de către regele Eduard al III-lea al Angliei, în urma unei nostime întâmplări petrecute la curte cu ocazia unui bal. În timpul dansului, contesa Joan de Salisbury, favorita regelui, a scăpat

pe jos jartiera ei albastră. Regele s-a aplecat, a ridicat-o şi, spre a abate atenţia invitaţilor de la contesa foarte ruşinată, şi-a legat jartiera la genunchiul său, exclamând: "Ruşine aceluia ce rău gândeşte". Cum totuşi curtenii nu şi-au putut opri un zâmbet, regele, spre a-şi consola favorita, i-a făgăduit "să ridice jartiera atât de mult încât până şi cei mai înalţi demnitari vor dori s-o poarte." Şi a înfiinţat astfel Ordinul Jartierei.

Un cal, un cal, regatul meu pentru un cal

Este faimosul strigăt de ajutor al regelui Richard al III-lea (1483-1485) pe câmpul de luptă de la Bosworth (1485). Rămas fără cal, orgoliosul rege a promis regatul celui care îi va oferi un cal, cu care să poată fugi pentru a-şi salva viaţa. Dar, niciunul dintre slujitorii săi nu i-a sărit în ajutor. Astfel, regele a fost ucis.

Nouă, românilor, scena aceasta ne aminteşte de o întâmplare asemănătoare, magistral povestită de cronicarul Ion Neculce în ale sale "O samă de cuvinte". În bătălia de la Şcheia (1486), pierzându-şi calul, Ştefan cel Mare, domnul Moldovei, a fost salvat de unul din oştenii săi, pe nume Purice, care nu numai că i-a oferit calul stăpânului său, dar s-a făcut şi "movilă" pentru a-l ajuta să încalece mai repede. Dacă şi regele Angliei ar fi avut un Purice...

Moartea unui rege

Carol I, rege al Angliei, prin domnia lui absolutistă şi-a atras ostilitatea burgheziei şi a noii nobilimi care au dezlănţuit revoluţia din 1642-1649. Judecat de parlament şi condamnat la moarte ca tiran, trădător şi duşman public, a fost decapitat în faţa palatului Whitehall.

În ultimele clipe, pe eşafod, Carol I, arătând episcopului Juxon somptuosul palat unde domnise ca un despot, a rostit un singur cuvant: ”Remember!” Adică: aminteste-ţi ce am fost şi ce am ajuns; ieri omul cel mai bogat, mai puternic, mai temut din Anglia şi acum în faţa ghilotinei; ieri primul cetăţean al regatului şi astăzi, cel din urmă dintre toţi.

George al III-lea

Încoronarea lui George al III-lea, la Westminster Hall, a fost foarte neobişnuită. Regina avea o durere de dinţi, suferea de nevralgie şi, evident, nu se afla în apele ei. Ceremonia întârzia să înceapă. Jilţurile de protocol pentru rege şi regină nu fuseseră aduse şi în aceeaşi situaţie era şi sabia de protocol.

Atunci când regele s-a plâns, lordul Effingham, maestrul de ceremonii adjunct, i-a spus că e foarte adevărat că au existat mari neglijenţe, dar că el îşi notase de data aceasta cu mare grijă neregulile, încât următoarea încoronare avea să se petreacă într-o ordine perfectă.

Regele s-a amuzat de acest discurs, dar a uitat că la următoarea încoronare nu mai avea să fie prin preajmă ca să aprecieze aceste schimbări!

Henric al VIII-lea

Când regele Angliei, Henric al VIII-lea, îşi căuta o soţie, după moartea lui Jane Seymour, a auzit lucruri bune despre Anne de Cleves. Principalul său ministru, Thomas Cromwell, considera că Henric trebuie să se însoare cu ea pentru a întări alianţa cu protestanţii germani. Dar, înainte să se căsătorească a patra oară, regele dorea să ştie cum arăta Anne. Aşa că i-a cerut pictorului Hans Holbein cel Tânăr să-i facă un portret. Mulţumit de rezultat, Henric a invitat-o pe Anne în Anglia.

Dar când s-au întâlnit față în față, i s-a părut prea banală și neinteresantă și a poreclit-o "iapa din Flandra". Relația era condamnată de la bun început – Anne a fost regină a Angliei doar patru luni.

După divorț, ea a mai trăit mulți ani; în schimb, Cromwell, cel care pregătise acest mariaj, a fost executat pentru…trădare!

*****

Moda îi formează pe suverani, așa după cum impune îmbrăcămintea și determină moravurile. În evul mediu un mare rege trebuia să fie curtenitor, cavaleresc, sever și pios; pe vremea Renașterii un mare prinț este libertin, cultivat și deseori crud.

Henric al VIII-lea a avut toate aceste însușiri, dar în manieră englezească, adică libertinajul său a ramas conjugal, cultura a fost teologică și sportivă, iar cruzimea sa legalmente ireproșabilă. Astfel încât, cu toate crimele sale, a rămas un suveran popular în ochii supușilor săi.

Și astăzi este încă apărat de istoricii englezi. Episcopul și istoricul William Stubbs spunea că portretele soțiilor sale nu justifică poate, dar explică graba sa de a scapa de ele. Un alt istoric englez, Albert Pollard întreba de ce ar fi o vină deosebit de gravă faptul de a fi avut șase neveste. "I se reproșează lui Henric că a luat în căsătorie femeile pe care le iubea? Dar ar fi putut, fără a scandaliza pe nimeni, să aibă mai mult de șase amante. Henric de Navarra a avut 40 fără ca reputația lui să fie știrbită."

Aceasta e adevarat, dar se impune o mică precizare. Henric de Navarra n-a poruncit niciodată să fie decapitate amantele sale!

William Cuceritorul

Timp de 21 de ani William Cuceritorul a domnit asupra Angliei cu o asprime care a dat bune rezultate, luptând împotriva baronilor prea ambiţioşi, vânând cerbi şi ducându-se din când în când în Normandia (locul său natal), pentru a se apăra împotriva încălcărilor regelui Franţei.

Într-una din aceste campanii marele om a fost rănit mortal. Calul său a alunecat şi el s-a lovit de oblâncul şeii, provocându-şi o contuzie internă în urma căreia a murit.

Cuceritorul a fost înmormântat în Caen în prezenţa unei asistenţe puţin numeroase. Corpul, umflat, a făcut să plesnească sicriul. "Astfel că – spune cronicarul – acel ce în viaţă fusese acoperit de aur şi pietre preţioase nu mai era acum decât putreziciune."

Henric al II-lea

Sfărşitul regelui Anglei, Henric al II-lea, a fost tragic. Fiii săi, între care ar fi dorit să-şi împartă vasta stăpânire, se urau unii pe alţii şi-l trădau toţi. "Nu ştii – îi răspunsese unul dintre ei unui trimis al regelui – că e propriu firii noastre, lăsată moştenire din moşi strămoşi, ca fratele să lupte împotriva fratelui şi fiii împotriva tatălui?"

Henric al II-lea, încolţit de regele Franţei Filip August la Le Mans, a trebuit să fugă din oraşul în flăcări. Le Mans era cetatea unde se născuse şi unde era înmormântat tatăl său. Mare durere în suflet avea când a fost nevoit să părăsească acest loc.

În timp ce fugea pe poteci ocolite, unul dintre fiii săi, Richard, îl urmărea. La Chinon regele s-a simţit atât de bolnav că a trebuit să-şi întrerupă drumul. Cancelarul său, pe care îl trimisese la Filip August cu o scrisoare, se întorsese aducându-i lista trădătorilor englezi pe care o găsise la curtea

regelui Franței. În fruntea listei se afla Ioan, fiul său favorit. Văzându-l pe tatăl său în primejdie, îl trădase şi el."Mi-ai spus destul – a strigat regele. Nu mă mai sinchisesc nici de mine, nici de lume. După aceasta, a început să delireze şi a murit curând în urma unei hemoragii.

Richard Inimă de Leu

Marele eveniment din timpul domniei regelui Anglei, Richard, supranumit de unii "Inimă de Leu", a fost cruciada a treia, la care a luat parte împreună cu Filip August, regele Franței. Richard şi Filip, prieteni în aparență, rivali în fapt, au plecat împreună spre Ierusalim; când au ajuns în Sicilia, erau deja certați.

Expediția i-a dat lui Richard prilejul să-şi arate curajul, dar nu a eliberat Sfântul Mormânt. Mai mult, Richard s-a făcut urât prin insolența şi, mai ales, cruzimea sa. Atunci când Saladin, adversarul său şi conducătorul sarazinilor, a refuzat să-i răscumpere pe prizonieri, Richard a dat ordin să fie sugrumați toți cei care fuseseră prinşi.

Vreme îndelungată după războiul acesta, povesteşte Joinville, sarazinii le spuneau copiilor: "Taci, dacă nu îl chem pe regele Richard să te omoare!"

Ce murdărie e aici!

Scriitorul Richard Sheridan s-a exprimat într-una din comediile sale într-un mod necuviincios despre parlamentul englez.

În urma unei sentințe judecătoreşti, Sheridan a fost nevoit să-şi ceară scuze în genunchi, chiar în clădirea parlamentului.

După penitența executată, Sheridan s-a ridicat, şi-a şters cu batista genunchii şi a spus:

- Ce murdărie e aici!

Primul Prim-ministru

Anglia a fost mai mereu în fața celorlate țări în ceea ce privește democrația. La ei au apărut primele reglementări juridice cu rol de constituție, la ei au apărut primele partide politice.

În 1714 venea pe tronul Angliei un rege german, din dinastia de Hanovra. Avea să se numească George I. Miniştrii se reuneau periodic pentru a dezbate actele de guvernare. Fiind german, George nu ştia prea bine engleza şi de aceea evita aceste şedințe. Absența sa continuă i-a determinat pe miniştri sa aleagă pe unul dintre ei ca să prezideze şedințele. Aşa s-a născut funcția de prim-ministru. Primul prim-ministru a fost Robert Walpole, care a deținut această funcție timp de 21 de ani.

Capitolul V

AMERICANII

Mark Twain

Un vizitator al casei lui Mark Twain făcea comentarii asupra numărului mare de cărți, dintre care multe erau stivuite în jur fără nici un fel de măsuri de precauție. "Vedeți", a explicat Twain, “este foarte greu să iei cu împrumut rafturi”.

*****

Twain a scris odată un articol de o rară violență împotriva unui om de afaceri veros. Articolul se termina cu cuvintele:
”Mister S. nu merită nici măcar să fie scuipat”.

Dat în judecată, Twain a fost silit să retracteze. Şi a făcut-o astfel:
”Am declarat zilele trecute că Mister S. nu merită să fie scuipat. Prin aceasta retrag cele scrise şi declar contrariul. Mister S. merită”!

*****

Într-un oraş din S.U.A.

- Ai citit în Times? O englezoaică a sosit în oraşul nostru... E fondatoarea unei religii noi. Predică femeilor tăcerea.

- Să vedeți – remarcă Twain – că n-o să le mai tacă gura toată iarna pe chestia asta!

Odată, pe când era redactor la un ziar, Twain a primit nişte versuri proaste, intitulate ”De ce trăiesc?” Restituind manuscrisul, Twain a răspuns scurt autorului:

”Fiindcă ai trimis versurile prin poştă şi nu te-ai prezentat la redacţie în persoană”.

*****

Twain a fost zărit de un prieten ieşind dintr-o farmacie. Intrigat, prietenul îl întreabă:

- Cum te simţi?

- Bine, dar de ce mă întrebi?

- Păi te-am văzut ieşind din farmacie. Am crezut că eşti bolnav.

- Şi dacă ai să mă vezi ieşind dintr-un cimitir ai să crezi că sunt mort? întrebă Twain.

*****

Scrisoarea lui Mark Twain către Andrew Carnegie suna astfel: “Aud că sunteţi foarte bogat şi pe deasupra nespus de cucernic. Deoarece de multă vreme îmi doresc o carte de rugăciuni şi aceasta are preţul exorbitant de un dolar şi jumătate, vă rog să-mi dăruiţi o asemenea carte, fapt pentru care vă voi rămâne veşnic recunoscator. Al dv. devotat, Mark Twain.

P.S. Mai bine să nu-mi expediaţi cartea de rugăciuni. Prefer dolarul şi jumătate!”

*****

Mark Twain fiind odată într-o societate unde se discuta despre despărţirea soţilor, auzi pe o doamnă spunând:

- Dacă bărbaţii ar mai inteligenţi, n-ar avea loc atâtea divorţuri.

- Dar nici prea multe căsătorii – răspunse Twain.

Unele ziare susţineau că murise Mark Twain. Un cotidian care punea la îndoială această ştire, i-a telegrafiat scriitorului ca să spună “ dacă este ceva adevărat “ din acest zvon.

Răspunsul telegrafic al lui Mark Twain a fost următorul: ”Zvonul a fost exagerat!”

*****

Reflecţie a lui Mark Twain despre o femeie nesuferită: “Cred că n-aş putea niciodată să mă împac cu ea, afară, poate, de cazul că ne-am afla doar noi doi pe o plută în largul oceanului şi nu mi-ar rămâne nici o speranţă de a obţine alte provizii.”

*****

La Paris, Twain îşi începea astfel conferinţa despre...umor:

„Doamnelor şi domnilor, Aristofan... a murit; Plaut... a murit; Moliere... a murit; Shakespeare...a murit; şi... nici eu nu mă simt prea bine astă seară!”

Emerson

Unul dintre vecinii de la ţară, din Concord, ai lui Emerson a împrumutat de la el un volum al lui Platon.

- Ţi-a plăcut cartea? l-a întrebat Emerson când a primit-o înapoi.

- Da, a răspuns vecinul. Acest Platon are o mulţime din ideile mele!

George Washington

În timpul revoluției americane, soldații aveau uneori dificultăți la procurarea cailor. A fost trimis un ofițer să cutreiere satele din Virginia şi să confişte toți caii pe care îi vede. A ajuns la un conac frumos şi vechi şi, văzând oameni cu plugul pe câmp, a apăsat pe clopoțel şi a cerut s-o vadă pe stăpâna casei.

- Doamnă, spuse el respectabilei femei în vârstă care l-a primit într-un salon vechi şi frumos. Am venit să cer caii dumneavoastră, în numele guvernului.

- Domnule, a fost răspunsul, nu-i puteți avea, am nevoie de ei pentru lucrările de primăvară.

- Îmi pare rău, doamnă. Acestea sunt ordinele şefului meu.

- Şi cine este şeful dumitale? întrebă ea.

- Generalul George Washington, comandant şef al armatei americane.

- Întoarce-te la generalul George Washington şi spune-i că mama lui spune că nu îi dă caii ei, replică femeia, cu un zâmbet care îi îndulci figura până atunci severă.

*****

Rareori generalul Washington îşi permitea o glumă sau o ironie, dar când o făcea, întotdeauna era un succes sigur. Se povesteşte că era de faţă în Congres în timpul dezbaterilor asupra înfiinţării armatei federale, când un membru a propus o rezoluție care limita armata la trei mii de oameni. Atunci, Washington a propus acelui membru un amendament care să stipuleze că țara nu va fi niciodată invadată de vreun dușman care are mai mult de două mii de soldați. Râsul care a urmat a discreditat complet rezoluția.

Columb

Cristofor Columb s-a hotărât să descopere un nou drum spre India traversând Atlanticul. Pentru aceasta, a cerut ajutorul lui Ferdinand de Aragon şi Isabelei de Castillia, conducătorii Spaniei. Erau, desigur, cele mai în măsură persoane la care să te duci pentru astfel de lucruri.

Urmarea? Ferdinand şi Isabela l-au ţinut şapte ani în aşteptare pe Columb, pentru că erau foarte ocupaţi să omoare mauri, să-i persecute pe evrei şi să-i ardă pe rug pe spaniolii care nu erau de acord cu ei. Pe deasupra, Columb era şi destul de supărător pentru că cerea zece la sută din profit înainte să fi descoperit ceva. Mai mult, Columb era un sentimental şi uituc. Când s-a întors în Spania, i-a povestit Isabelei de minunatele păsări şi animale din teritoriile descoperite şi de flora ciudată pe care o văzuse. Iar ea l-a întrerupt nerăbdătoare: "Dar aurul?"

Columb a fost tratat destul de ruşinos şi a murit în sărăcie. Chiar era un om de valoare, aşa că aproape toată lumea îl ura. Dar acum că nu mai este printre noi, e privit cu mult respect!

*****

După descoperirea Americii (1492) şi întoarcerea lui Cristofor Columb în Spania, gloria lui începuse să stârnească invidii, gelozii. Mulţi "viteji" se arătară după această expediţie. Tăgăduind meritele celebrului navigator, ei spuneau că de fapt Columb n-a făcut nici o descoperire: "De vreme ce America exista, trebuia numai să te gândeşti să pleci într-acolo. Atât!"

Pentru a-l umili, un mare nobil l-a invitat într-o zi pe Cristofor Columb la un ospăţ, unde i s-au servit vinuri bune, dar şi vorbe rele. Columb a tăcut un timp; apoi însă, luând ca din întâmplare un ou de pe masă şi dând impresia că propune

un joc de societate, i-a intrebat pe comeseni – toți nobili – care dintre ei poate face ca oul să stea drept pe unul din vârfuri. Mulți au încercat, dar nimeni nu a reuşit. Atunci Columb, lovind uşor oul la capăt, îl făcu lesne să rămână în echilibru pe farfurie. "Asta ştim şi noi!" – izbucniră strigăte. "Nici nu mă îndoiesc – răspunse zâmbind Columb – dar vorba dumneavoastră: trebuia numai să-ți vină asta în gând. Atât!"

Este cel mai mare eveniment al Istoriei!

La 6 august 1945, spre prânz, preşedintele american Harry S. Truman, aflat în acel moment în mijlocul Atlanticului, la bordul crucişătorului Augusta, cu care se întorcea din Europa, primeşte următoarea telegramă: "Mare bombă lansată asupra Hiroshimei. 5 august, ora 19,15, ora Washingtonului. Un prim raport indică succes deplin!" Preşedintele exclamă: "Este cel mai mare eveniment al Istoriei!"

Prima bombă atomică pe bază de uraniu 235, supranumită "Little Boy" (greutate 4,5t, echivalent 13 500 t de trinitrotoluen), lansată deasupra oraşului japonez Hiroshima, a provocat 78 150 de morți, 13 983 de dispăruți şi 37 425 de răniți. Pe o rază de 2,5 km de la centrul exploziei au fost distruse toate clădirile, făcând loc unui deşert atomic pe o suprafață de 11 kmp.

Democratul, măgarul şi republicanul

Odată, Theodore Roosevelt ținea un discurs politic în timpul uneia dintre campaniile sale, când un pisălog din imensa mulțime l-a întrerupt cu un tipăt repetat şi uşor amețit de băutură. "Eu sunt democrat".

În general, era periculos să-l hărțuieşti pe Roosevelt. Oprindu-se din vorbit şi zâmbind cu o ipocrizie orientală, el s-a aplecat înainte şi a spus: "Pot să-l întreb pe domnul, de ce

este democrat?" Vocea a răspuns "Bunicul a fost democrat, tata a fost democrat şi eu sunt democrat.". Roosevelt a spus "Prietene, să presupunem că bunicul tău ar fi fost măgar şi că tatăl tău ar fi fost măgar; atunci tu ce ai fi? Replica a venit imediat: "Republican".

Părinţi respectabili

Văzând că tânărul său nepot era profund absorbit de studiile sale, regele George al V-lea al Angliei s-a oprit să vadă ce îl interesa pe copil.

"Despre cine studiezi acum?" îl întrebă pe tânăr, mângâindu-l prieteneşte pe cap.

"Despre Peter Warbeck" a fost răspunsul.

"Şi cine este el?"

"O", răspunse copilul, "este cineva care a pretins că este fiu de rege. Dar, în realitate, nu era; era fiul unor părinţi respectabili."

Charlie Chaplin şi Caruso

La un dineu dat la Hollywood pentru a-şi sărbători ziua de naştere, Charlie Chaplin şi-a distrat oaspeţii toată seara imitând oamenii pe care aceştia îi cunoşteau: bărbaţi, femei şi copii, pe soferul său, pe servitorii săi japonezi, pe secretarele sale. În cele din urmă a cântat cu voce înaltă o arie dintr-o operă italiană şi a cântat-o superb.

"Dar Charlie, n-am ştiut niciodată că poţi să cânţi atât de frumos" a exclamat cineva.

"Nu pot să cânt deloc", a replicat Charlie. "L-am imitat doar pe Carusso".

Capitolul VI

ROMÂNII

Papură -Vodă

Papură -Vodă este porecla dată lui Ştefăniţă –Vodă al Moldovei, sub domnia căruia oamenii au fost nevoiţi să se hrănească cu papură din pricina secetei şi a foametei cumplite. Alexandru Vlahuţă, în descrierile sale din trecutul nostru, evocă acest moment impresionant: “e o aşa secetă şi uscăciune în Moldova, că nu se zăreşte frunză pe copac… şi vitele mor pe câmp şi oamenii mănâncă papură uscată, de unde s-a şi tras porecla de Papură -Vodă.”

Nu-i vom număra în luptă!

Înaintea bătăliei de la Cahul (1574), impresionat de puhoiul oastei turceşti care se apropia de ei, un ostaş moldovean aflat în preajma domnitorului Ioan Vodă cel Cumplit (cca. 1525-1574) l-ar fi întrebat: “Sunt mulţi, Măria Ta?” “Nu-i vom număra în luptă! ar ñ a fost răspunsul viteazului domn.

Epilogul acelei bătălii vestite este cunoscut: trădaţi de câţiva boieri, copleşiţi de numărul mare al turcilor, Ioan Vodă şi mica lui armată au fost învinşi.

Au rămas însă peste veacuri curajul şi vitejia domnitorului, precum şi cuvintele sale de încurajare adresate armatei. Sunt cele mai frumoase vorbe celebre spuse vreodată pe un câmp de bătălie!

Miron Costin

În anul 1672, turcii au ocupat cetatea poloneză Cameniţa. Aflat în tabăra otomană, ca trimis al domnului Moldovei, cronicarul Miron Costin a fost întrebat de marele vizir Ahmed paşa dacă moldovenii se bucură de succesul Porţii. Atunci, marele cronicar a dat următorul răspuns, care a plăcut şi vizirului, dar a rămas şi în istorie. “Suntem noi, moldovenii, bucuroşi să se lăţască în toate părţile cât de mult, iar peste ţara noastră nu ne pare bine să să lăţască!"

Nu se mai satură!

O adevărată plagă pentru Ţările Române în perioada medievală erau desele schimbări de domnie, însoţite uneori de lupte, dar întotdeauna prilej de mare cheltuială. Despre Alexandru Lăpuşneanu s-a spus că domnia l-a costat 200 000 de galbeni. Mihnea al II-lea s-ar fi angajat, se pare, pentru revenirea la domnie, să dea 600.000 de scuzi.

Plata împrumuturilor la care trebuiau să apeleze pretendenţii la tron se făcea prin luarea de la locuitori, în toate chipurile, prin asuprire şi înşelăciune fără cruţare.

Şi mai trebuiau să adune bani domnitorii pentru ţinerea cu fală a curţii, dar mai cu seamă pentru primejdia ştiută a pierderii tronului, când plecau în pribegie, dacă îşi scăpaseră capul, dovedindu-se că ştiau să strângă iute bogăţii mari, unele de-a dreptul fabuloase.

Văzând toate ce se petreceau, Miron Costin avea să însemne în Letopiseţul Ţării Moldovei: ”O! nesăţioasă hirea domnilor spre lăţire şi avuţie oarbă! Pre cât să mai adaoge, pre atâta râhneşte. Pohtele a domnilor şi a împăraţilor n-au hotar. Având mult, cum n-ar avea nemica le pare. Pre cât îi dă Dumnezau, nu se satură!”

"Fiți viteji, feții mei!"

Acest îndemn nu a fost făcut pe câmpul de luptă, înaintea unei mari bătălii, ci undeva la Înalta Poartă. Sunt cuvintele memorabile cu care domnitorul Constantin Brâncoveanu (1688-1714) îi îmbărbătează pe cei patru fii, când, în piața seraiului din Constantinopol, gâdele cu sabia scoasă din teacă se apropie de ei, gata să le taie capetele. Atunci, Vodă Brâncoveanu făcu o scurtă rugăciune şi, întorcându-se către fiii săi, îi îmbărbătă părinteşte: "Fiți viteji, feții mei! Am pierdut tot ce-am avut, măcar sufletele să ni le mântuim." În câteva minute, capetele tuturor căzură unul după altul. Era în 15 august 1714, la ceasul 9 dimineața.

"Da, cu vremea!"

La 1689, un numeros corp de armată austriac a intrat în Oltenia, cu gândul de a-l alunga pe Constantin Brâncoveanu din scaunul Țării Românești. Aflat în acel moment la Brâncoveni (Olt), Vodă trimise pe Şerban Greceanu şi Barbu Brăiloi să negocieze cu generalul austriac Haissler, cu prințul de Baden şi cu aga Bălăceanu. Se spune că la orice cerere a austriecilor, domnul trimitea același răspuns: "Da, cu vremea!" Această expresie, cunoscută în tradiția populară sub denumirea de "vorbă brâncovenească", la care înțeleptul domnitor a recurs pentru a temporiza şi a tergiversa lucrurile se dovedi de mare folos, căci curând Haissler hotărî retragerea trupelor sale, spre a evita ciocnirea cu tătarii şi turcii chemați în ajutorul Brâncoveanului.

Vorba lui Brâncoveanu amintește de generalul roman Quintus Fabius Maximus, poreclit Cuntactor (temporizatorul), datorită faptului că, în lupta împotriva generalului cartaginez Hanibal, tot amâna încleştarea hotărâtoare folosindu-se de tactica hărțuielii.

Arme! Arme! Daţi-mi arme!...

Acest apel disperat a răsunat în toamna anului 1848. De undeva din nordul Olteniei, din tabăra militară de la Râureni, generalul Gheorghe Magheru se adresa guvernului provizoriu de la Bucureşti, cerând să i se trimită armele de care era atâta nevoie pentru înarmarea celor peste 10 000 de voluntari, veniţi din toate colţurile Ţării Româneşti să lupte, chiar jertfind viaţa, pentru Patrie şi Revoluţie. Din nenorocire, armele n-au sosit.

La 8 septembrie 1848, când Fuad-efendi se apropia de Bucureşti spre a se întâlni cu trupele generalului Luders, întreaga suflare revoluţionară îşi punea speranţele în tabăra de la Râureni. Dar conducerea revoluţiei a şovăit tocmai atunci când trebuia să dovedească cea mai mare energie.

Soldatule, respectă epoletul de general!

Vorbele aparţin lui Vodă Bibescu şi au fost rostite în momentul când a semnat, sub presiunea revoluţionarilor, programul Constituţiei din 1848. Pătrunzând în Palatul domnesc, revoluţionarii îi cerură domnitorului să iscălească documentul. Cum Bibescu ezita să o facă, iuncărul Niţă Magheru, un nepot al generalului Gheorghe Magheru, scoate un stilet şi, vrând să lovească pe Domn, îi strigă: "Iscăleşte!" Vodă, fără să-şi piardă cumpătul, îi zise: "Soldatule, respectă epoletul de general!" Apoi, luând condeiul, semnă.

Asta-i muzica ce-mi place!

Expresia aparţine lui Carol I. Aflat la Calafat, în ziua de 15/27 mai 1877, viitorul rege al României a dat ordin

bateriilor să tragă asupra poziţiilor turceşti de la Vidin. Bateriile turceşti au ripostat imediat, trei obuze explodând chiar în apropierea suitei. Curajos, Carol şi-a ridicat chipiul, strigând: "Asta-i muzica ce-mi place!"

Regele şi dorobanţul român!

La 29 noiembrie 1886, P.P. Carp a rostit un discurs împotriva celor care atribuiau lui I.C. Brătianu meritul de a fi creat România modernă.

"După noi - spuse P.P.Carp - toate acestea (realizările României) au fost făcute de doi alţi oameni, din care unul e cheia de boltă şi celălalt temelia suveranităţii naţionale. Aceştia doi se numesc: regele Carol şi dorobanţul român!" Aşa s-a născut expresia "regele şi dorobanţul român", care avea să se bucure de o mare popularitate în epocă.

Sunt de părere să sară în aer generalul!...

În timpul luptelor din Dobrogea în războiul de întregire a neamului generalul Alexandru Socec, considerat de mulţi drept o mediocritate militară, a înaintat generalului Alexandru Averescu un raport prin care cerea aprobarea să arunce în aer podul de peste Dunăre, de la Cernavodă, pentru a împiedica înaintarea forţelor inamice. Averescu a pus pe raport următoarea rezoluţie: "Sunt de părere să sară în aer generalul, dar podul nu!"

Dacă nici de armată nu te-ai ocupat de aproape, ce-ai făcut timp de 45 de ani?

Autorul acestei interpelări violente este P.P.Carp. Înainte de a părăsi ministerul şi consiliul, şi a lăsa locul lui Titu Maiorescu, într-o violentă explicaţie cu regele Carol I, care afirma că armata română nu avea cele trebuincioase pentru a intra în război, P.P. Carp l-a interpelat pe suveran cu aceste vorbe de o îndrăzneală neobişnuită. A fost singurul om politic care a avut curajul să spună regelui cu duritate, în faţă, ceea ce s-ar fi putut spune cu diplomaţie.

Acesta este tatăl meu!

Cuvinte solemne, rostite la 14 mai 1923 de orfanul de război Amilcar C. Săndulescu, elev al Liceului militar Dimitrie A. Sturdza din Craiova. În biserica Adormirea Maicii Domnului, de la Mărăşeşti, aflat în faţa a zece sicrie cu osemintele a zece militari neidentificaţi, căzuţi pe câmpurile de luptă de la Mărăşeşti, Mărăşti, Oituz, Tg.-Ocna, Jiu, Prahova, Bucureşti, Dobrogea, Ardeal şi Basarabia, orfanul a îngenuncheat în faţa celui de-al patrulea sicriu, rostind: "Acesta este tatăl meu!" Aşa a fost ales Ostaşul Necunoscut, al cărui mormânt a fost aşezat în Parcul Carol din Bucureşti, în ziua de 17 mai 1923.

Ne batem, blestem pe noi dacă nu ne batem!

Interpelarea dramatică aparţine lui Nicolae Iorga, în şedinţa Consiliului de Coroană din 27 iunie 1940, ţinută ca urmare a Ultimatumului sovietic, din noaptea de 26-27 iunie, prin care Moscova cerea României să părăsească Basarabia şi

nordul Bucovinei. Strigătul lui Iorga n-a fost auzit! Astfel, nenorocirea s-a abătut asupra românilor. La 28 iunie, orele 11.00, Gheorghe Davidescu avea să-i comunice lui Molotov, ministrul de externe sovietic: "Guvernul român, pentru a evita gravele urmări ce le-ar avea recurgerea la forță și deschiderea ostilităților în această parte a Europei, se vede silit să primească condițiile de evacuare specificate în răspunsul sovietic."

E foarte bine să intre la Palat şi un Ionescu!...

În martie 1944, colonelul adjutant Robert Bossy i-a comunicat telefonic colonelului Emilian Ionescu că a fost cerut de Regele Mihai ca adjutant regal. Generalul Pantazi, ministrul de război, a intervenit pe lângă mareşalul Antonescu să nu aprobe mutarea, deoarece Brigada de care de luptă ar fi rămas, în plin război, fără comandant. Dar mareşalul a conchis: “Ba aprob! E foarte bine să intre la Palat şi un Ionescu!...”

Peste câteva luni, la 23 august 1944, între cei care aveau să-l aresteze pe mareşalul Antonescu se afla şi colonelul Ionescu! Tristă ironie a soartei!...

Nenorociților, vă dați seama ce faceți?

Din ordinul Regelui Mihai, mareşalul Ion Antonescu este arestat la 23 august 1944. Preluat de o echipă de subofițeri, mareşalul este închis într-un seif din Palatul Regal.

În timp ce subofițerii îl conduceau spre locul destinat detenției, Antonescu avea să-i apostrofeze cu duritate: “Nenorociților, vă dați seama ce faceți? Distrugeți țara şi o dați pe mâna comuniştilor!”

Mareşalul avea dreptate!

Dați-le şefi buni şi nu veți găsi trupe mai bune!

Aprecierile asupra felului în care armata română s-a comportat în cel de Al Doilea Război Mondial sunt destul de numeroase. Afirmațiile făcute de comandanții germani sunt mărturii cu atât mai semnificative cu cât aceştia i-au cunoscut pe militarii români în calitate de camarazi, pentru aproape patru ani, dar şi în calitate de adversari, în ultima parte a războiului.

Generalul german Hans Speidel, devenit mai târziu comandant al forțelor terestre ale NATO în Europa Centrală, declara ziaristului american Cyrus Sulzberger, dornic să afle care au fost cele mai bune trupe ale Axei (cu excepția germanilor, de bună seamă): ”Românii. Dați-le şefi buni şi nu veți găsi trupe mai bune!”

Cântă, Sava, că-i prăpăd!...

Îndemnul acesta aparține maiorului Gheorghe Rasoviceanu, comandantul Batalionului 9 Vânători şi a fost auzit în toamna anului 1916, în timpul luptelor de la Topraisar-Amzacea (Dobrogea). Atacat de cavaleria inamică, Regimentul 40 Călugăreni, care se apăra pe două linii, a început să dea înapoi. Speriați, instrumentişii din muzica regimentului au pus mâna pe instrumente şi au dat să fugă înapoi, dar locotenentul Sava Radu, şeful muzicii, le-a strigat energic: „Toată lumea stă pe loc! Cântăm!” Şi au început să cânte „Deşteaptă-te, române!” Un pâlc de atacatori a ajuns lângă muzică, dar ea a continuat să câte, schimbând cu „Atacul”. În acel moment, soldații care se retrăseseră au început să tragă şi ei asupra cavaleriei duşmane, care, derutată, şi-a schimbat direcția de atac spre stânga, ignorându-i pe muzicanții care cântau de mama focului. S-a pornit însă artileria inamică. În momentul în care instrumentişii se

opriseră din cântat şi erau pe punctul să se retragă, s-au pomenit lângă ei cu maiorul Rasoviceanu, generalul de mai târziu, care striga cât îl ţineau puterile: „Cântă, Sava, că-i prăpăd!...” Muzica militară şi-a reluat cântecul. Graţie acestei prezenţe de spirit, inamicul a fost respins...

Eu nu socot omul, ci dreptatea, nu lucrul, ci legea!

Deviza domnitorului Vasile Lupu (1634-1653). Vechile cronici spun că domnitorul Moldovei era mare iubitor al dreptăţii şi că îşi ţinea divanul în fiecare zi, uneori chiar de două ori pe zi. Oricine se putea judeca împotriva oricui, chiar şi împotriva rudelor lui Vodă. Gheorghe şi Gavril, fraţii domnitorului după mamă, au stat trei zile la închisoare pentru o vină dovedită din pâra unui străin.

“Eu nu socot omul, ci dreptatea, nu lucrul, ci legea – zicea Vasile Vodă. Nu-mi pasă de frate, de fiu sau de fiică, ci dreptatea este una şi singură pentru toţi. Dacă ar fi ca jumătate din Moldova să fie rea, să piară, numai să rămâie cea bună!"

Pe aici nu se trece!

Dintre toate cuvintele memorabile care au răsunat vreodată pe pământul românesc, deviza „Pe aici nu se trece!” s-a bucurat de cea mai mare popularitate. Născute pe câmpul de luptă al Mărăşeştilor, aceste cuvinte au intrat în conştiinţa neamului românesc prin jertfa a peste 27 000 de români. Ele au fost lansate de generalul Eremia Grigorescu (1863-1919), comandantul Armatei 1 române, în momentul în care a trecut de pe frontul de la Oituz pe acela al Mărăşeştilor (august 1917).

Nicolae Iorga, studentul

Un caz unic în analele învăţământului superior de la noi – şi poate chiar din toată lumea. În toamna anului 1888, Nicolae Iorga se înscrie la Facultatea de litere a Universităţii din Iaşi. După numai un an de cursuri, în 1889, el susţine 27 de examene şi-şi ia licenţa, obţinând calificativul *magna cum laude*. Are numai 18 ani şi obţine o bursă în străinătate.

Mai mult decât atât, la examenul pe care l-a dat, în august 1893, la Universitatea din Leipzig, unde şi-a luat doctoratul în istorie, i-a impresionat pe profesori prin siguranţa de care dădea dovadă şi prin cunoştinţele uluitoare, declarând că poate să răspundă la orice întrebare. Ceea ce a şi dovedit.

Şi încă un amănunt interesant. La vremea aceea studentul Nicolae Iorga cunoştea – citit, scris, vorbit – 12 limbi!

Nicolae Iorga, un soţ model

"Actriţa Marioara Voiculescu, cunoscându-i slăbiciunea lui Nicolae Iorga ca autor dramatic, s-a gândit să intre în graţiile lui ca actriţă şi ca femeie. S-a prezentat deci lui N. Iorga, cerându-i favoarea să interpreteze ea rolul Doamnei lui Ieremia, deoarece, studiind cu atenţie piesa, şi-a dat seama că interpretarea dată eroinei era superficială, nu a fost pus în valoare tot ce conţinea ca intensitate dramatică acest rol. Şi cum pentru realizarea interpretării era nevoie ca autorul să o îndrume, îl ruga pe profesor să treacă pe la ea, să facă lectura piesei împreună. N. Iorga plutea în nori de fericire şi, evident, a acceptat.

În ziua cuvenită, Marioara Voiculescu s-a pregătit nu numai ca actriţă, ci şi ca femeie. Era gata să joace marea scenă a seducţiei.

O bătaie sfioasă în uşă, actriţa, într-o elegantă şi transparentă rochie de casă, s-a grăbit să-i deschidă. Nicolae Iorga a făcut loc să treacă întâi coana Catinca (soţia sa). Ne putem imagina migrena Marioarei Voiculescu văzându-şi planul zădărnicit." (Pamfil Şeicaru)

Generozitatea lui Kogălniceanu

Mihail Kogălniceanu avea cea mai bogată bibliotecă din Iaşi. Fire generoasă, împrumuta adesea cărţi amicilor care, de multe ori, uitau să i le restituie. Când rafturile bibliotecii au început să prezinte goluri masive, Kogălniceanu a publicat în ziar următorul anunţ:
"D-l Mihail Kogălniceanu, care nu poate suferi cărţile desperechiate, roagă prietenii săi ce au asemenea volume de la domnia sa - să binevoiască a veni la locuinţa domniei sale pentru a ridica şi restul volumelor rămase."

Ion Luca Caragiale

Constantin Dobrogeanu-Gherea scotea publicaţia periodică „Literatură şi ştiinţă". Avându-l client pe Caragiale în restaurantul gării din Ploieşti, împingându-i o farfurie cu preparate specifice localului şi îndemnându-l să bea, îi zise:

– Bine, bre, omule, toţi la câţi m-am adresat mi-au dat câte ceva. De ce nu vrei să-mi dai şi tu o piesă, o schiţă?

Caragiale, cu un aer amărât, îi mârâi:

– Ce să-ţi dau, mă, ce să-ţi dau? Cum crezi tu că are cineva chef de scris când intră seara acasă şi foc nu, ceai nu, tutun nu?

Gherea, înţelegând despre ce e vorba, scoase portofelul lui cel soios, dar dar bine garnisit, trase din el două mii şi, punându-le în mâna dramaturgului, îi zise:

– Na foc, na ceai, na tutun! De-acum scrie! Când îmi dai bucata?

După o vreme destul de îndelungată, Gherea i-a reproşat lui Caragiale că nu i-a dat încă nimic pentru publicaţia sa. La care Caragiale a ripostat:

– Bine, mă, Costică, acum foc am, ceai am, tutun am. Ce-mi trebuie, mă, să mai scriu?

*****

Caragiale asculta o nuvelă pe care o citea Carmen Silva (pseudonimul literar al reginei Maria) şi în această nuvelă – *Răzbunarea* – răsfrângerea unei raze de lună pe lama cuţitului ridicat asupra victimei deschidea o amplă paranteză lirică, pe care Caragiale, plictisindu-se as-cul-tând-o, a intervenit nerăbdător:

– Maiestate, fiţi umană, loviţi o dată!

*****

Victor Eftimiu a fost măgulit până la îngâmfare când i-a fost prezentat lui Caragiale, care i-a zis:

– Tu eşti Eftimiu? Ţara asta are doi scriitori: pe mine şi pe tine!

Flatat, Victor Eftimiu i-a povestit aceasta lui Octavian Goga, dar acesta i-a retezat-o:

- Şi mie tot aşa mi-a spus.

Lui Radu D. Rosetti, Caragiale i-a spus cam acelaşi lucru:

– Nu exist decât eu cu tine: mai ales eu!

*****

Un tânăr autor dramatic povestea într-o zi lui Caragiale subiectul unei piese pe care avea de gând să o scrie.

– Aşa cum o ai în cap, e admirabilă! zise Caragiale. Dar să nu o scrii, c-ai s-o strici!

*****

Altădată, primind vizita unui tânăr autor dramatic care venise la el, instanţă superioară în materie, să-i citească o piesă în versuri şi… cinci acte, Caragiale l-a acceptat pe acesta, care a adus cu el şi cinci sticle cu vin spre a-l antrena în timpul lecturii. La fiecare act el destupa o sticlă spre a-l cinsti pe marele dramaturg, care de fapt se delecta cu vinul bun şi nu cu versurile tragediei. Când tânărul scriitor, sufocat de lectura propriilor sale tirade, era gata s-o ia razna în actul al cincilea, Caragiale l-a oprit:

– E interesant ce-mi citeşti, da' vin mai ai?

– Mai am o singură sticlă.

- Ad-o-ncoace, scoate dopul şi lasă dracului piesa, că-mi strici toată dispoziţia!

Ion Creangă

La „Junimea", unde era poreclit Burduhănosul sau Popa Smântână, întrebat fiind odată ce mai e nou pe la consiliul general al Instrucţiunii publice, unde fusese, Ion Creangă a răspuns anecdotic:

– Cică, într-o duminică, o cucoană şi-a luat fiica şi s-au dus amândouă la biserică. Întorcându-se, după slujbă, acasă, a întâlnit o altă cucoană care a întrebat-o cine mai era la biserică. „De, a răspuns cucoana, eu am fost şi fiică-mea: de-acolo înainte tot prostime."

A.C. Cuza şi rabinul

Se ştie că A.C. Cuza era antisemit. În epocă, circula, despre el, următoarea anecdotă:

Călătorind cu trenul spre Iaşi, a găsit un loc liber într-un compartiment în care se afla şi rabinul din Buhuşi. Compania acestuia nu-i făcea prea mare plăcere, dar s-a aşezat lângă rabin.

Ca să-l zgândăre pe rabin i-a propus un joc:

– Uite, ovreiule, lumea spune că eşti un înțelept. Hai să ne punem câte o întrebare şi cine nu ştie răspunsul, plăteşte câte o mie de lei.

– Vai de mine, se văietă rabinul, dumneavoastră sunteți aşa un mare profesor, o să-mi luați banii.

Ca să-l prindă în joc, Cuza îi spune:

– Dacă nu ştii să răspunzi la întrebarea mea, plăteşti o mie, iar dacă eu nu ştiu răspunsul, plătesc o sută de mii.

Rabinul refuză, dar n-are încotro, şi jocul începe:

– Spune-mi, ovreiule, la ce dată a fost lupta de la Călugăreni?

– Nu ştiu, spune rabinul, poftim o mie de lei.

– Hai, e rândul tău, îl îndemnă Cuza.

Rabinul se gândeşte o clipă şi întreabă: Ce este galben pe spate, verde pe burtă, mănâncă raci, fluieră şi zboară noaptea? Cuză asudă, iese pe culoarul vagonului, se reîntoarce în compartiment. Abătut, îi numără rabinului o sută de mii şi-l întreabă:

– Ei, acum spune-mi, ce este galben pe spate, verde pe burtă, mănâncă raci, fluieră şi zboară noaptea?

– Nu ştiu, poftim mia!

Unde erau ofițerii la Smârdan

Nicolae Grigorescu, chestionat despre tablourile sale, e întrebat de ce nu a pictat ofițeri, ci numai soldați, în tabloul "Atacul de la Smârdan". Maestrul răspunde sec: "Am pictat şi ofițerii, dar erau mai în față şi au ieşit din ramă!"

Act de prezență

Celebrul matematician Grigore Moisil era cunoscut pentru replicile cu umor pe care le dădea cu diverse ocazii.

La un moment dat, exasperat de faptul că se făceau presiuni asupra lui din partea conducerii facultății să stea cel puțin opt ore la universitate, indiferent dacă avea sau nu cursuri, s-a enervat şi, luîndu-şi hotărît haina şi geanta ca să iasă, a comentat:

- Voi aveți nevoie de capul meu sau de fundul meu?

Cum deveneau pe vremuri jupânesele doamne

"Gheorghie Ştefan-vodă, cînd era boiariu, murindu-i giupîniasa, au rămas văduvoiu. Şi tîlnind o giupîniasă săracă, frumoasă, tînără, anumé Safta, de niamu Boeştilor, au tîmpinat-o pe drum, mergînd cu rădvanu la Iaşi. Şi au poprit rădvanul cu sila, şi s-au suit fără de voia ĭei în rădvan, şi au întorsu rădvanul înapoi, la casa lui. Şi pre urmă au priimit şi ĭa şi s-au cununat cu dînsul, caré au agiunsu de au fost şi doamnă." (Ion Neculce - O samă de cuvinte)

Don Quijote şi Dumnezeu

Petre Țuțea şi Emil Cioran discută de ore bune la Capşa. Fascinat de spiritul oratoric al lui Țuțea, Cioran nu se poate

opri să nu-l complimenteze: ”Petrică - eşti senzaţional! Aş spune că eşti un amestec de Don Quijote şi Dumnezeu!”

Petre Ţuţea pare pe moment mulţumit de compliment. Totuşi, a doua zi, se duce la prima oră la locuinţa unde stătea Emil Cioran. Îl scoală pe acesta din somn şi îi spune franc: ”Emile, cu asemănarea cu Don Quijote nu sunt de acord!”

Originile omului

“La Moscova, când m-am dus cu delegaţia României, ca membru al delegaţiei, ne-a dus, zic eu, la singurul muzeu antireligios din lume al unui popor fost creştin. Sub Stalin. Muzeu antireligios. Descria Inchiziţia, ce-a făcut creştinismul, triburi primitive, cu moravuri, cu aspecte magice, inumane, toate prostiile făcute de om în istorie le punea în cârca religiei. Şi la intrare, nu ştiu dacă pe dreapta sau pe stânga, era o maimuţă şi un Homo-primigenius, specie de Neanderthal. Aşa. Când ieşim de acolo, nu ştiu cine era aia, că ştia nemţeşte, ştia franţuzeşte, cred că era o ovreică şi zice: ‘vă rog să semnaţi’, că eu fumam şi am ieşit mai înainte. Şi Gafencu şi Nemoianu, subsecretar de stat în guvernul Antonescu, n-au semnat nici ei, că n-am semnat nici eu. Zic: ‘nu semnez, doamnă!’ ‘De ce?’ ‘În primul rând, tot ce am văzut aici îmi contrazice credinţa mea. Eu sunt băiat de popă. Şi e greu să cred în toată expoziţia asta de-aici. Şi doi: ne-aţi ofensat!’ ‘Cum?’ ‘Păi, uite, personajele astea, maimuţa şi omul Primigenius, eu nu sunt neam cu ăştia. Îmi pare rău!’ “(Petre Ţuţea)

Cum a făcut Eminescu cinste cu pantalonii lui Slavici

Mihai Eminescu, la Viena, alături de Ioan Slavici şi alţi prieteni români. Cum stăteau prost cu finanţele, nu-şi prea permiteau să treacă pe la cârciumă. Într-o seară, Eminescu, cel

mai strâmtorat dintre toți, își anunță amicii: azi fac eu cinste! Zis și făcut. Merg la un mic local și se apucă să comande mâncare, udată din belșug cu vin. Puțin mirați de gratitudinea poetului, prietenii nu comentează nimic legat de subiect, ci doar înfulecă bucatele. La un moment dat Eminescu pleacă de la masă. Lipsește vreo oră. După ce se întoarce, petrecerea continuă, iar la sfârșit, se achită nota după cum fusese stabilit: de către Eminescu.

Surpriză mare însă la Slavici acasă! Omul tocmai primise niște pantaloni noi din țară și, noroc de neșansă, îl anunțase și pe Eminescu de acest lucru. Firesc, în timpul cât a lipsit de la masă, Eminescu s-a dus la gazda lui Slavici, i-a "împrumutat" pantalonii, i-a amanetat și a plătit consumația.

Congresul al XIII-lea

La Congresul al XIII-lea, începuse discursul lui Ceaușescu care vorbea și vorbea… La un moment dat, un șobolan a trecut pe la picioarele delegaților. Agitație mare, gălăgie… un tip începe să strige: "Prindeți-l, prindeți-l!" La care Gogu Rădulescu se trezește brusc din somn: "Și pe ea, și pe ea!"

Capitolul VII

ALȚII

Rafael

În timp ce era ocupat să picteze celebrele sale fresce, Rafael a fost vizitat de doi cardinali care au început să-i critice opera şi să găsească greşeli, fără să înțeleagă nimic.

- Apostolul Paul are fața prea roşie, spuse unul.

- El roşeşte când vede pe mâinile cui a încăput biserica, a răspuns supărat artistul.

Maxim Gorki

Într-o anumită perioadă a vieții sale, scriitorul Maxim Gorki stătea într-o cameră cu chirie, într-o casă situată în sudul Italiei. Scriitorul i s-a plâns proprietăresei "a doua zi dimineață" că patul său este plin de paraziți. Indignată, proprietăreasa a protestat:

- Nu, domnule, nu avem nici o singură ploşniță în casă.

- Nu, doamnă, a aprobat Gorki binevoitor, toate s-au căsătorit şi au chiar familii numeroase.

Rembrandt

Rembrandt era cu adevărat un maestru al picturii, dar şi un personaj lacom, care accepta orice comandă bine platită, chiar dacă munca era adesea epuizantă. Una dintre glumele frecvente ale elevilor săi era să picteze pe podea bănuți. Rembrandt, care vedea tot mai prost, nu ezita să se aplece şi

să încerce să ia de pe podea bănuții, incapabil să reziste tentației.

Pablo Picasso

Se spune că Pablo Picasso, marele maestru al artei, a surprins un hoț în locuința sa. Intrusul a reuşit să fugă, dar artistul i-a reținut figura şi a predat poliției o schiță a portretului acestuia. Pe baza desenului poliția ar fi trebuit să aresteze câțiva suspecți: o călugăriță, ministrul Finanțelor, o maşină de spălat şi Turnul Eiffel!

*****

Picasso, întrebat care este cel mai talentat pictor, a oferit un răspuns… "fals" - „Peter Paul Rubens, pentru că a pictat în viața lui circa 600 de tablouri, dintre care s-au mai păstrat pînă astăzi 2.700."

Papa şi împăratul

Canossa este o mică localitate din apropierea oraşului italian Modena, dar foarte vestită datorită faptului că acolo, în urmă cu aproape un mileniu, papa Grigore al VII-lea l-a supus timp de trei zile la cele mai mari umilințe pe împăratul Henric al IV-lea al Germaniei, care fusese excomunicat după ce multă vreme dusese o luptă înverşunată împotriva înaltului pontif. Între altele, împăratul a fost obligat să se târască în genunchi pe zăpadă, îmbrăcat în sac şi cu picioarele goale!

Deşi a obținut atunci iertarea papei, Henric nu l-a iertat la rândul său pe Grigore al VII-lea, atacând de trei ori Roma şi izgonindu-l pe înaltul pontif. Unii nu se învață minte niciodată!

Vinul şi adevărul

In vino veritas! ("În vin e adevărul"). Este o expresie veche de peste 2500 de ani, dar cu cât mai veche, cu atât mai vestită, ca şi vinul la care se referă. Paternitatea ei îi este atribuită lui Alceu, poet grec care a trăit cu şase veacuri înaintea erei noastre. Pe vremea lui, celor bănuiţi de fapte infamante li se turnau vinuri tari în amfore mari de lut, spre a-i îmbăta şi a scoate de la ei adevărul. Din acest fapt a scos şi Alceu un adevăr pe care l-a turnat în cupa mică a unei maxime, extrem de des aflată pe buzele oamenilor.

Munca te face liber!

Cuvinte înscrise cu litere uriaşe, din fier forjat, deasupra porţii celui mai mare lagăr de exterminare Birkenau-Auschwitz, înfiinţat de nazişti în timpul celui de-al doilea război mondial. Deviza, celebră prin cinismul ei, mai poate fi văzută şi astăzi pe poarta fostului lagăr, transformat în muzeu. Fostul häftling (deţinut în lagăr de exterminare) Oliver Lustig, evreu din Transilvania, spune că la câţiva zeci de metri de poartă, într-una din sălile muzeului, se poate vedea, pe un postament de marmură neagră, un glob de sticlă cu cenuşă şi frânturi de oase, tot ceea ce a mai rămas din peste două milioane de oameni care au intrat în „fabrica morţii" de la Birkenau-Auschwitz.

Forţa merge înaintea dreptului!

Deviza cancelarului german Otto von Bismark (1815-1898). Faptele sale arată că şi-a respectat întocmai deviza. În 1862, când Wilhelm I îl numeşte prim-ministru interimar, avea să se adreseze Landtagului (Parlamentul) cu următoarele cuvinte: „Nu prin discursuri sau prin decizii ale majorităţii vor

fi rezolvate marile probleme ale epocii noastre, ci prin foc şi sabie!"

Înainte de a muri, cuprins de remuşcări, va nota în agenda sa: „Am adus fericirea unei mari naţiuni, da, dar şi nefericirea pentru mulţi! Fără mine n-ar fi avut loc trei mari războaie. Nu ar fi pierit 80 000 de oameni, n-ar fi fost îndoliaţi taţi, mame, surori. Acum o să dau socoteală lui Dumnezeu!"

Ecaterina cea Mare

Ecaterina cea Mare nu era rusoaică, aşa cum cred mulţi. Era de origine germană. În adolescenţă nu avea o garderobă prea bogată şi, cu toate acestea, a devenit împărăteasa Rusiei şi a domnit peste multe milioane de supuşi, timp de 34 de ani. Asta ne arată unde poţi ajunge dacă îţi doreşti ceva cu adevărat.

La vârsta de 14 ani a fost chemată de împărăteasa Elizabeta în Rusia, ca să-l ia de soţ pe marele duce Petru, moştenitorul tronului. Aici a început să poarte numai blănuri, mătăsuri şi bijuterii spendide. Totul era minunat, în afara faptului că nu avea nici un fel de sentimente faţă de mire. Şi nu e de mirare.

În noaptea nunţii, Petru s-a urcat încălţat în pat, s-a jucat cam o oră cu păpuşile şi i-a povestit Ecaterinei despre amantele sale. Apoi s-a întors pe partea cealaltă şi a început să sforăie. Şi, timp de nouă ani de zile, lucrurile s-au desfăşurat după aceeaşi rutină, până când Petru s-a mutat într-un pat separat – probabil că pur şi simplu nu se gândise la asta mai înainte.

Între timp, căminul ducea lipsă de copii şi Rusia de moştenitori la tron. Petru se juca imperturbabil cu păpuşile dar, în 1754, Ecaterina a făcut un băieţel care semăna cu Serghei Saltikov, un tânăr cu care Ecaterina obişnuia să mai discute evenimentele zilei. Unii istorici sunt de părere că tatăl

ar fi putut fi chiar Petru, din moment ce copilul a ajuns să-i semene la caracter şi valoare. Bun, erau amundoi idioţi, dar ce dovedeşte asta?

În anii următori, familia imperială s-a îmbogăţit şi cu alţi copii. Ecaterina era fericită. "Dumnezeu ştie de unde-i scoate!" a exclamat Petru la un banchet.

Surprinzător, relaţia dintre ţarul Petru al III-lea şi soţia sa Ecaterina n-a mai fost la fel de armonioasă. În 1762 lucrurile s-au precipitat, fiecare urmându-şi destinul. Ecaterinei i-a mers bine. Ea l-a detronat pe soţul său, l-a aruncat în închisoare şi s-a proclamat împărătească.

Cu Petru lucrurile au fost mai triste. La câteva zile după arestarea sa a murit subit în timp ce în preajma sa se găseau câţiva prieteni ai împărătesei. Ecaterina a anunţat că murise de colici renale, dar oamenii care s-au dus la înmormântare s-au întrebat de ce avea atunci un mare bandaj în jurul gâtului?!

Istoria nu prea ştie ce să creadă despre viaţa de familie a Ecaterinei. Multă vorbărie inutilă a curs despre prietenii ei, în mare parte doar bârfe. Din nefericire, lumea e plină de oameni gata să gândească ce-i mai rău când văd un bărbat strecurându-se afară dintr-un dormitor străin în miez de noapte.

Eficienţa lui Frederic cel Mare

Frederic cel Mare, regele Prusiei, a încercat, printre multe altele, să rezolve problema şomajului. Se ducea să caute şomeri, iar când găsea câte unul, îl lovea în moalele capului cu un baston greu de bambus. Asta nu era o metodă ştiinţifică, dar se pare că dădea rezultate!

Un mod “ingenios” de a ascunde lucrurile

Imhotep a fost un personaj despre care multă vreme istoricii s-au întrebat dacă este real sau este un zeu. În urma cercetărilor arheologice s-a descoperit că Imhotep a existat cu adevărat. A fost arhitectul regal al regelui Zoser şi a inventat prima piramidă (în trepte) la Saqqara, un nou tip de mormânt regal imens, construit din piatră şi despre care se credea că protejează pentru eternitate atât corpul faraonului, cât şi o parte semnificativă din bunurile sale. Ceea ce e totuna cu a zice că Imhotep a venit cu ideea de a ascunde corpul regelui şi comorile sale într-un monument atât de bătător la ochi încât să nu-l poată rata nici un jefuitor de morminte şi nici vreun alt hoţ! Fireşte că piramidele au fost mereu jefuite de absolut tot ce conţineau, dar faraonii le-au construit mai multe secole la rând înainte să-şi dea seama care-i treaba cu acest mod de a ascunde lucrurile.

Despre egipteni şi piramide

Faraonul Kheops a construit Marea Piramidă în jurul anului 3050 î.Hr. După care s-a simţit mai bine. Avea publicitatea asigurată.

Desigur, Kheops n-a cărat pietrele cu mâna lui. A fost un geniu, căci i-a pus pe alţii să facă toată treaba.

Unii îl numesc pe Kheops un tiran crud pentru că a obligat 100.000 de felahi sau ţărani să muncească 20 de ani la mormântul lui. Alţii spun că îi punea să muncească la piramidă numai în cele trei luni de inundaţie anuală, în care, nefiind ocupaţi cu muncile câmpului, ţăranii n-aveau nimic altceva de facut. În felul acesta, Kheops le făcea un mare serviciu ţinându-le mintea ocupată şi totul se dovedea a fi mai mult sau mai puţin în avantajul tuturor.

Kheops era generos. Îi lăsa pe țărani să locuiască în preajma piramidei, în niște frumoase colibe de pământ neaerisite și-i hrănea cu ridichi, ceapă și usturoi. Le asigura și o provizie constantă de ulei de ricin cu care să se ungă. Așa înțelegeau ei să facă baie. Clasele superioare foloseau ulei de măsline. De fapt, cam toți egiptenii din antichitate erau un pic unsuroși.

O regină lăudăroasă

Isabella I a Spaniei se lăuda că nu făcuse baie decât de două ori în viață – prima dată când se născuse, și a doua oară când se măritase cu Ferdinand de Aragon. I-au făcut-o și pe a treia... când a murit.

Strindberg și medicul

Odată, aflându-se la odihnă la țară, dramaturgul și romancierul suedez August Strindberg s-a îmbolnăvit grav. Medicul de țară, care-l consulta, nu i-a părut lui Strindberg destul de priceput.

- E ceva grav, doctore? – l-a întrebat el.

- Nu, nu cred – a răspuns doctorul. Și eu am suferit de această boală, dar acum, precum vedeți, sunt sănătos.

- Da, doctore – i-a replicat Strindberg – dar pe dumneata te-a tratat un alt medic.

Mulțumirile compozitorului

Era în seara premierei operei "Paiațe". Compozitorul Leoncavallo, observând în sală, înainte de ridicarea cortinei, un cetățean care venise încălțat cu cizme cu pinteni, îi vorbi, adresându-i cuvinte de mulțumire.

- Pentru ce îmi mulţumiţi? se miră spectatorul.

- Vă mulţumesc, domnul meu, că n-aţi intrat în sală şi cu calul!

Pasiune

Pentru oricine numele marelui Mendeleev se asociază cu legea periodicităţii elementelor chimice. Puţini ştiu, însă, că, la vremea lui, Mendeleev a avut parte, ca să zicem aşa, de o dublă celebritate, determinată de cele două pasiuni ale lui. Cea de a doua a fost… confecţionarea geamantanelor. În acest scop el a preparat şi un clei special, pe care au început să-l utilizeze toţi fabricanţii de valize.

Într-o zi, în timp ce-şi cumpăra materialul necesar acestei ocupaţii, cineva l-a întrebat pe vânzător cine-i venerabilul bătrânel.

- Cum? Nu-l cunoaşte-ţi ?! Dar e vestitul meşter de geamantane Mendeleev!

Se spune că "vestitul meşter" a fost foarte flatat de apreciere.

Henrik Ibsen şi obiceiul său

Nu s-ar putea spune că mulţi dintre cei care râvnesc şi obţin onoruri lumeşti reuşesc să lase o impresie de neşters. Dar cu siguranţă că apariţia lui Henrik Ibsen în Oslo-ul anilor 1890, în drum către vreo recepţie, încărcat cu decoraţii, oferea o privelişte de neuitat.

Era atât de mare amator de medalii, încât îşi angajase un soi de agent de bursă – la bursa onorurilor profesionale – care să-i obţină cât mai multe cu putinţă, de la fiecare guvern european în parte. Le purta pe costumul de ceremonie, înşirate până la talie şi chiar mai jos, şi adesea atârna o parte din ele şi

pe hainele de toate zilele. Şi aşa, zăngănind greoi, o pornea în fiecare seară cu paşi mari către cafeneaua sa favorită.

Ibsen a fost un mare dramaturg, dar obiceiul său tot nepotrivit rămâne, asta daca nu cumva (deşi este foarte puțin probabil) el ascundea o intenție umoristică.

Rossini

Marele compozitor Gioacchino Rossini era un tip foarte leneş. Există o povestioară în care se observă comoditatea lui ieşită din comun. Într-o zi un impresar l-a găsit pe Rossini scriind în pat. Compozitorul l-a rugat să ridice o pagină care căzuse pe podea. După ce impresarul i-a dat foaia, Rossini i-a arătat pagina la care tocmai lucra şi l-a întrebat: "Care pagină crezi că e mai bună?".

Vizibil încurcat, impresarul a răspuns: "Păi…sunt identice". Rossini i-a răspuns plictisit: "Mda. Ştii, mi-a fost mai uşor să scriu alta decât să mă dau jos din pat, s-o caut pe prima şi să mă urc iar la loc."

*****

Rossini era cunoscut în timpul său ca având un spirit ironic. Într-o discuție cu Wagner, care abia terminase de scris celebra operă Lohengrin, întrebat ce părere are despre aceasta, Rossini răspunde: "Opera nu poate fi judecată la o primă audiție, iar eu nu ințentionez în nici un caz s-o mai ascult o dată."

Puterea banilor

Cândva, familia Fugger din Augsburg a cunoscut celebritatea şi puterea, dominând afacerile cu bani ale

continentului timp de două veacuri, pentru ca apoi să fie dată aproape cu totul uitării.

Acumulând capital şi devenind importanţi cămătari, Fuggerii vor avea un rol important şi în treburile dinastiei Habsburgilor, mai cu seamă în alegerea împăratului Carol Quintul. Potrivit obiceiului, prinţii electori, cei care urmau să decidă viitorul împărat, trebuiau bine plătiţi să-şi dea votul. Pentru finanţarea alegerii tânărului Habsburg, intrat în concurenţă cu regele francez Francisc I, Casa Fugger a contribuit cu o mare sumă de bani. Urmarea a fost alegerea împăratului Carol al V-lea la conducerea imperiului german în 1519.

Deoarece împăratul întârzia cu restituirea avansului primit pentru ajungerea pe tron, Iacob Fugger a avut îndrăzneala de a-i trimite lui Carol al V-lea o scrisoare în cuprinsul căreia cuteza să afirme că ”Majestatea Voastră nu ar fi primit coroana fără mine.”

Ca o apoteoză a faimoasei familii, un cronicar de epocă, Sander, va scrie despre Iacob Fugger că “împăraţii, regii, prinţii şi seniorii au negociat cu el, papa l-a numit fiul său iubit şi l-a îmbrăţişat, cardinalii se ridică în faţa lui”, conchizând că afaceristul este o “glorie a întregii Germanii!”